

ВЕЛЕНОТО

ДЖУДЖЕ

Печатница „НОВЪ ЖИВОТЪ“, Ц. Самуилъ 65 — София

влиза мжжъ, облѣченъ въ бѣли дрехи, сякашъ изтъкани отъ свѣтлина.

Мжжътъ го запиталъ :

— Спишъ ли, Родриго, или си буденъ?

— Не спя, — отвърналъ рицарътъ, — но ти ми кажи, кой си? Кой си ти, който блещишъ толкова силно?

— Азъ съмъ прокажениятъ, къмъ когото ти показва толкова голѣма милость, Родриго. Азъ съмъ свети Лазаръ. Богъ те обича, рицарю, и Неговата милость къмъ тебе е голѣма. Каквото и да предприемешъ, успѣшно ще го свършишъ. Всѣки день ще расте славата и богатството ти. И християни и невѣрници ще се боятъ отъ тебе. А когато дойде последниятъ ти часъ, ти ще умрешъ непобеденъ и смъртъта ти ще бжде славна, защото Богъ ти е далъ своя богословъ.

Свети Лазаръ се изгубилъ. Стаята потъмнѣла отново. Родриго колѣничилъ и поблагодарилъ на Бога и на света Богородица. Когато се съзорило, той тръгналъ за Компостель. Стигналъ благополучно тамъ и се помолилъ надъ гроба на свети Якова.

На връщане той не отишелъ въ Биваръ, при жена си, а въ Калахора, дето го чакалъ кралъ Фернандо. Градътъ Калахора билъ частъ отъ кралството на Фернандо, но Рамиро, кралътъ на Арагона, искалъ да си го присвои. Той заявилъ на Фернандо, че градътъ е неговъ : да смѣта, че е отишелъ на гости въ двореца му. Но Фернандо се оскърбилъ. Работата щѣла да стигне до война.

Тогава двамата крале се съгласили, вмѣсто да водятъ безполезна война, да оставятъ на Бога да разреши разпрята имъ. Всѣки трѣбвало да посочи по единъ рицаръ, който да се бие отъ негова страна. Кралъ Фернандо избралъ доблестния Родриго, а кралъ Рамиро — юначния Мартино Гонзалесъ.

Двамата състезатели се срещнали въоръжени на Калахорското поле, предъ очитѣ на двамата крале и на дветѣ войски. Щомъ билъ даденъ прѣвниятъ знакъ, тѣ

се хвърлили единъ върху другъ съ такава яростъ, че копията имъ се счупили. И двамата получили еднакви рани.

— Голѣма смѣлость е отъ твоя страна, донъ Родриго, че искашъ да се мѣришъ по сила съ мене, — казалъ Martino Гонзалесъ, за да ядоса своя противникъ. — Ти има да се каешъ за това. Главата ти ще падне. Ти не ще се върнешъ въ Кастилия. Ти не ще се върнешъ въ Биваръ. Не ще те види вече жена ти Химена, която те обича толкова, колкото и ти — нея. Оттегли се, дето е още време.

Но Родриго казалъ спокойно:

— Не се знае, кой ще загине тукъ, Martino Гонзалесъ. Не отъ тебе, а отъ Бога зависи, кой ще надвие. Богъ държи въ ржката си победата и Той ще я дадена по-достойния.

При втория нападъ Родриго надвилъ противника си, и градътъ Калахора миналъ къмъ Фернандовото кралство.

По онова време войскитѣ на чернокожитѣ маври нападали областъта Естрадаура, опустошавали посѣвитѣ, грабѣли стадата на хората и отвеждали населницитѣ въ пленъ, да ги продаватъ роби.

Населението се оплакало на Родриго. Той събралъ своитѣ васали (подчинени князе) и приятелитѣ си, повелъ войскитѣ, подгонилъ мавритѣ и ги разбилъ въ една две битки. Освободилъ стотици християни, пленилъ хиляди маври и накаралъ петима крале да му плащатъ данъкъ.

Като се научилъ за тая голѣма победа, самъ кралъ Фернандо пожелалъ да вѣоржжи своя любимецъ. Въ превзетия градъ Коимбра, въ църквата, предъ олтара на свети апостолъ Якова, добриятъ кралъ препасалъ на рицаря мечъ и го цѣлуналъ — въ знакъ на вѣчно приятелство. Кралицата му подарила своя конь, а престолонаследницата му закопчала златни шпори. Но Родриго се не подгордѣлъ отъ това.

— Сидъ-Кампеадоре, — казало то, — не смѣя да ти отворя. Кралтъ ни настани тука и ни заповѣда да ти не отваряме. Ако го не послушаме, ще ни убие. Върви съ Бога напредъ — и нека Той ти помогне.

Момичето затворило прозореца.

Сидъ напусналъ града и отвелъ своитѣ рицари въ полята на Арланзонъ, дето се спрѣли на станъ. Неговиятъ вѣренъ орженосецъ. Martino Антолинезъ, който билъ отъ Бургосъ, му казалъ:

— Нѣма да те оставя, макаръ кралтъ да се е заканилъ, че ще отнеме имота на всѣкиго, който не само те последва, а дори ти и помогне — било съ храна, било съ друго нѣщо. Почакай да се мръкне. Азъ съмъ наредилъ — да дойдатъ хора, които ще донесатъ и на тебе и на рицаритѣ ти храна и вино.

Така и станало. Но Сидъ трѣбвало да плати на своитѣ юнаци, преди да заминатъ по-натамъ, а нѣмало отде да вземе пари, тъй като кралтъ му билъ отнелъ имотитѣ. Той казалъ на орженосеца си:

— Пари ми трѣбватъ, а нѣмамъ. Намислилъ съмъ една хитростъ. Ще поржчашъ да направятъ два ковчега. Ще ги напълнишъ съ пѣсѣкъ, за да тежатъ. Ще ги обковешъ съ червена кожа и златни гвоздеи и ще ги заключишъ съ катинари отъ лъснато желѣзо. После ще извикашъ отъ Бургосъ лихваритѣ Рашелъ и Видасъ, па ще имъ кажешъ: „Моятъ господарь Сидъ не може да отнесе на заточение съкровището си, защото е много тежко. Иска да ви го заложитъ“. Евреитѣ ще ни дадатъ сребро. Кълна се въ всички светии, че правя това, защото съмъ увѣренъ, че следъ година най-късно ще върна на евреитѣ паритѣ.“

Двамата лихвари се зарадвали, че ще пипнатъ голѣма плячка. Тѣ дали на Сида много пари и прибрали ковчезитѣ, като обещаваха, че — преди да изтече година — не ще ги отварятъ.

Следъ като платилъ на своитѣ рицари, Сидъ потеглилъ за обителъта Свети Петъръ въ Кардена. дето била избѣгала Химена. Той пристигналъ тамъ при първи пѣтли. Игуменътъ и иноцитѣ служили утрень, когато имъ съобщили, че е дошелъ Родриго. Тѣ оставили службата и наизлѣзли съ факели и свѣщи да го посрещнатъ.

Химена и дъщеритѣ ѝ се пробудили отъ шума и сжщо слѣзли. И радостна и весела била срещата. Сидъ престоялъ нѣколко деня въ обителъта. Той разказалъ на игумена всичко и го помолилъ да се грижи за жена му и децата му, додето отсѣтствува. Разчуло се навредъ въ страната, че е дошъ славниятъ Сидъ, осжденъ на изгнание отъ краля. Надошли много момци да го молятъ да ги приеме подъ своето знаме. Martino Антолинезъ ги наредилъ и Родриго дошелъ да ги види.

Той имъ казалъ:

— Юнаци, вие всинца напуцате домове и имотъ, за да ме последвате. Дано Богъ помогне да получите отъ мене сто пѣти позече отъ онова, което сте оставили. Бждете увѣрени, че Тизона ще работи отъ сега нататъкъ за васъ и за общо добро.

Игуменътъ благословилъ голѣмата дружина, и юнацитѣ трѣгнали. Колѣничила предъ олтара, Химена молѣла Бога да запази съпруга ѝ отъ зло. Додето рицаритѣ излизали отъ манастира, Родриго прегърналъ жена си децата си и се сбогувалъ съ тѣхъ. Всички се разплакали.

Когато напусналъ обителъта, Родриго се обърналъ, та погледналъ съ въздишка назадъ. А вѣрниятъ му орженосецъ казалъ тихо:

— Сиде, кжде остана смѣлостъта ти? Да си вървимъ по пѣтя: сегашнитѣ скърби ще се превърнатъ на радости!

Изгнанниците напуснали Кастилия и навлѣзли въ земитѣ, превзети отъ маври. Тогава наченали тѣхнитѣ подвизи. Тѣ превземали замъци. Огнемали градове. Водѣли битки, отъ които се тресѣла земята. Много враго-

скочилъ отъ коня и помогналъ на Химена и на момичетата да слѣзатъ отъ конетѣ.

И той, и жена му, и дъщеритѣ му се разплакали отъ радостъ.

— Мои скъпи, — имъ рекълъ той, — елате въ Валенция. За васъ превзехъ тоя градъ — и вамъ го подарявамъ.

Тѣ му цѣлунали ржцетѣ и тръгнали следъ него.

Като стигнали въ града, Родриго ги отвелъ на най-високата кула на замъка. Тѣ видѣли отъ тамъ, сякашъ отврѣхъ нѣкоя висока планина, между синьото море и зеленитѣ градини, безбройнитѣ бѣли кжщи на града. Тритѣ жени вдигнали ржце да благодарятъ на Бога.

Но нѣколко деня следъ това султанътъ на Тунисъ изпратилъ по море войски да превзематъ обратно Валенция. Предъ града се спрѣли на станъ петдесетъ хиляди конници.

— Що да правимъ? — запитали Сидовитѣ войници пълководеца. — Тѣ сж много повече отъ насъ.

— Може ли да се пита, що ще правимъ? — отвърналъ Родриго. — Ще се биемъ! Азъ покорихъ Валенция и не ще имъ я дамъ. Ще се бия, но искамъ — тоя пжтъ жена ми и децата ми да видятъ, какъ се печели хлѣбътъ, що ядатъ.

И той ги отвелъ отново навърхъ кулата. Жената и момитѣ видѣли, че се задаватъ откъмъ морето безбройни войници на коне. Видѣли други, че опъватъ палатки и приготвятъ оржжията си. Чули страшната военна музика на мавритѣ: ревъ на тржби и тропотъ на барабани.

Женитѣ се изплашили. Никога тѣ не били виждали толкова много хора, събрани на едно мѣсто. А тия мжже били врагове на Сида. Химена усѣтила, че сърдцето ѝ се свива отъ болка.

— Не бойте се! — имъ казалъ бащата. — Вие ще видите боя. Ще видите и мене, какъ се бия съ невѣр-

ниците. Това ще ми придаде още повече смѣлость. Азъ ще спечеля, съ Божия помощъ, и това сражение. А пляката, отнета отъ чернитѣ маври, ще бжде зестра на на дъщеритѣ ми.

Боятъ билъ жестокъ, много по-жестокъ отъ всички бойове. Родриго насърдчавалъ своитѣ хора:

— Удряйте, рицари! Удряйте, смѣли мъже! Азъ съмъ Рюи-Диазъ, Сидъ-Кампеадоръ.

И тѣ летѣли срещу мавритѣ, съ наведени копия и пламнали очи. Боятъ траялъ чакъ до вечерята. Мавритѣ били прѣснати. Родриго се върналъ въ града победителъ. Но, като гледала боя презъ цѣлия день, Химена се разболяла отъ мъжа.

Вечерята тя запитала мъжа си:

— Ами, недай Боже, ако нѣкога паднешъ на бойното поле, смъртно раненъ, какво ще правимъ?

— Богъ ме пази, защото вѣрвамъ въ него, — отвърналъ рицарятъ. — Но ако умра тукъ, отнесете ме въ обителта Свети Петъръ и сложете тѣлото ми срещу олтара на свети Якова, закрильникъ на бойцитѣ. Не ме погребвайте, нито ме оплаквайте въ Валенция, да не би враговетѣ да видятъ слабостта ви и моитѣ клети подданници, като разбератъ, че нѣма вече моята дѣсница да защити, да изгубятъ победата. Нека отъ всички кули се чуе бойниятъ викъ: „На оръжие!“ Нека всички ми слятъ, че Сидъ-Кампеадоръ е живъ. Още се погрижете — мечтъ ми Тизона да не падне въ недостойни ръце. И ако Богъ рече — конятъ ми Бабиекъ да остане безъ господарь и да дойде да цвили предъ вашата врата, отворете дивана, детето съмъ билъ живъ азъ. Защото оня, който е ималъ добъръ господарь, трѣбва да получи своето.

Тѣй Сидъ бранилъ дълги години своята нова земя. Славата му се разнесла навсѣкжде. Кралъ Алфонсо не само му простилъ и го повикалъ отъ изгнанието, но и

омжилъ дветѣ му дъщери — Елвира и Соль — за най-благороднитѣ кастилци.

Сидъ си останалъ владѣтель на Валенция. Неговата мжжка и военна честъ останала неопетнена до край. Славата му била толкова голѣма, че всички околни владѣтели пращали при него посланици.

Но невѣрницитѣ, начело съ царъ Букара, продължавали да заплашватъ града и областъта. Много пжти ги отблъсквалъ Сидъ, а тѣ неуморно нападали: войскитѣ имъ били безбройни.

Единъ день Сидъ видѣлъ, че настжпва последниятъ му часъ. Той се уморилъ отъ бойове и кръвопролития. Безъ да се оплаче нѣкому, колѣничилъ предъ образа на Господа Христа, благодарилъ Му, че му е подарилъ толкова победи, и Го помолилъ за прошка, че е избилъ многобройни врагове, за да брани християнитѣ. Сетне повикалъ Химена, двамата си оржженосци — Martino Антолинезъ и Минайя, братанеца си Бермудо и добрия владика Херонимо. Казалъ имъ, че умира, и ги посъветвалъ да го не оплакватъ.

Следъ като Сидъ издѣхналъ, Химена, безъ да порони сълза, го облѣкла въ бронята му, като че ли го справя за бой. Качили го после на Бабиека, обесили на шията му неговия щитъ, на главата му сложили шлема а въ дѣсницата му — меча Тизона. Минайя взелъ юздата и тръгналъ отлѣво. Отдѣсно тръгналъ владиката Херонимо. Предъ тѣхъ вървѣлъ Бермудо, който развѣвалъ знамето на Сидъ. Последванъ отъ четиристотинъ рицари, Сидъ-Кампеадоръ излѣзълъ отъ Валенция.

На голѣмо разстояние отъ тѣхъ потеглила Химена, последвана отъ шестотинъ рицари. Понеже тя забранила на всички да плачатъ и да въздишатъ, шествието вървѣло мълчаливо по полето.

Неприятелскитѣ войници ги видѣли, че излизатъ отъ града. Като познали начело на шествието победоносното

знаме на Сиди и страшния му мечъ, тѣ се приготвили съ трепетъ за бой. Рицаритѣ-християни ги нападнали и отблъснали чакъ до морето.

Изправенъ гордо на коня си, въ дѣсницата съ мечъ, пламтящъ подъ слънчевитѣ лъчи, — мечтъ Тизона — Сидъ, победоносенъ и следъ смъртта си, напусналъ за винаги Валенция. За последенъ пжтъ миналъ той презъ земитѣ, що го отдѣляли отъ стара Кастилия, и свитата му, уголѣмяваща се непрекъснато по пжтя, го придружила до обителта.

И тоя пжтъ, като нѣкога, Бабиека зацвилить весело, когато позналъ стениитѣ на манастира свети Петъръ. И тоя пжтъ, като нѣкога, тржбитѣ засвирили, за да известятъ, че пристига господарьтъ. Игуменътъ, излъзълъ съ кръстъ въ ржце — да посрещне, заедно съ иноцитѣ, пристигащия пълководецъ. И тоя пжтъ, като нѣкога, камбанитѣ забили. Но тѣ забили скръбно — за погребение — и ледъ сковалъ сърдцата на всички. И Химена не могла да се сдържи — най-сетне заплакала.

И Сидъ, като светцитѣ, останалъ нетлѣненъ. Труптъ му се не разложилъ. Отъ него излизала миризма на тамянь. Сложили го срещу олтара на свети Якова, защитникъ на бойци и рицари.

Цѣли седемъ години седѣлъ той на своя камененъ престолъ съ високо облегалo, седѣлъ неподвиженъ и замисленъ, като юнакъ, който се е върналъ отъ бой, за да си отпочине предъ своя закрильникъ и да чуе думитѣ му: „Почини си, славенъ рицарю, почини си за дълго!“

Той седѣлъ, наметнатъ съ своята мантия. Наочникътъ на шлема му билъ спуснатъ надъ очитѣ. Голѣмата му брада покривала гърдитѣ му. А костеливата му дѣсница стискала меча Тизона.

Князе и крале отъ всички краища на свѣта идвали а му се покланятъ. И всѣка година имало голѣмъ празникъ въ паметъ на Сиди-Копмпеадоръ.

Пръвъ се осмѣлилъ да ѝ каже това бикътъ:

— Мравчице, искашъ ли да се омжжишъ за мене?
— запиталъ я той, като се силѣлъ да говори колкото се може по-умилно.

— Що ще направишъ, за да ми се харесашъ? — запитала го мравката смѣшкомъ.

Бикътъ застаналъ тържествено на четиритѣ си крака, като вдървенъ, шибналъ въздуха съ опашката си и, като вирналъ глава, заревалъ толкова силно, че се разклатила и кжщата на мравката, и прозорецътъ на кжщата, и саксията съ каранфилъ на прозореца, и самата мравка до саксията съ каранфилъ,

— Върви си по пжтя, биче! — извикала изплашеиата мравка. — Какъ ще живѣя съ тебе? Заговоришъ ли още веднѣжъ съ такъвъ гласъ, азъ ще оглушея. Света Богородице, прати ми другъ съпругъ, но гледай да не е толкова страшенъ!

Следъ това дошло едно куче, което — за да се хареса на мравката, залаяло съ все сила. После — единъ черенъ шопаръ, който се разгрухтѣлъ. Сетне — единъ горделивъ пѣтелъ, който се разпѣлъ, колкото може, като си стискалъ очитѣ презъ цѣлото време. Дошълъ и единъ бѣлъ котакъ, който дълго мъркалъ и се омилквалъ около мравката.

Но мравката не харесала ни единъ отъ тия съпрузи.

Най-сетне се приближилъ единъ черенъ и срамежливъ щурець, доста забърканъ поради това, че се е озовалъ извънъ дупката си.

Той почналъ да свири:

— Щурrrrrръ! Щурръ-щурrrrrръ! Щурrrrrръ! Щурръ щурrrrrръ! Искашъ ли да ме вземешъ, мравко?

Следъ като изпѣлъ тая пѣсень, той млъкналъ, защото силното вълнение му стискало гърлото.

Мравката била трогната. Тя казала на щуреца:

— Ти ми се харесвашъ, щурчо. И ти си черенъ, като мене. Отъ мене си малко по-голѣмъ, както и при-

лига на мжжъ. Давамъ ти ржката си. Ти обичашъ да седишъ на сѣнка. Затова лѣте, когато трѣгна да събирамъ припаси, ще пазишъ кжщата. Ти обичашъ да си близо до огъня. Добре: зиме ще се топлимъ до огнището, зедно ще ядемъ онова, що съмъ събрала; а вечеръ азъ ще ти разказвамъ, що съмъ видѣла, когато съмъ ходила по земята, пѣкъ ти ще ми пѣшешъ пѣснитѣ, които си съчинилъ въ мое отсѣствие. Да се оженимъ, шурчо, па дано даде Богъ да бждемъ щастливи.

Оженили се. И щастливи били. И то — цѣло лѣто. Но презъ единъ есененъ день шурецътъ се простудилъ, като помагалъ на мравката да вкара една суха смокиня. Силенъ дѣждъ валѣлъ. Грѣшно било да се остави хубавиятъ плодъ да изгние отвѣнъ. Но шурецътъ се измокрилъ здраво и го втресло. Добрата му съпруга го натъкмила въ леглото, завила го, дала му да пие горещи билки, На идната недѣля той билъ вече здравъ.

Станала мравката рано и се стегнала да върви на църква.

— Слушай! — рекла тя на мжжа си. — Ти не бива да излизашъ днесъ. Постои въ кжщи! Но гледай, моля ти се, като се грѣшешъ, да не изкипи супата, що съмъ сложила на огъня. Ако стане нужда да се разбърка, вземи голѣмата лѣжица, а не малката, че ще се изгоришъ

Мравката си вързала забрадката на главата, взела си броеницитѣ и отишла на църква.

Но — нали знаете, че шурецътъ е не само разсѣянъ, а и непохватливъ. Той забравилъ, що му била казала съпругата. Дошло време да се разбърка супата. А той не взелъ голѣмата лѣжица, ами малката. И тя била толкова малка, че — за да разбърка съ нея супана, шурецътъ трѣбвало да се наведе цѣлъ надъ гърнето.

Не щешъ ли, той изгубилъ равновесие, килналъ се и падналъ съ главата надолу въ варивото, дето се и задушилъ, и удавилъ, и изгорилъ.

Клетиятъ шурецъ!

Когато се върнала мравката, видѣла че гърнето си ври спокойно на огъня, но отъ щуреца нѣма и следа. Ами сега? Къде ще да се е дѣналъ той? Изправила се мравката на прѣсти, навела се надъ гърнето и — що да види? Клетиятъ удавенъ щурець плува и се върти, заедно съ пѣната въ вкусната супа.

Като видѣла това, овдовѣлата съпруга се облѣла въ сълзи. Сетне издала плачъ до Бога. Толкова силно и жално плачела тя, ча единъ скорець, който минавалъ оттамъ, я зачулъ и я запиталъ, защо плаче.

— Ахъ, мило птиченце, какъ да не плача? Клетиятъ щурець, моятъ мжжъ, се е удавилъ въ гърнето! Що да правя? Остава ми само да страдамъ, да се мжча и да плача.

Скорецьтъ билъ толкова натъженъ отъ гледката, че си отрѣзалъ отъ скръбъ опашката. После литналъ и кацналъ на близкия розовъ храстъ. Сълзи капѣли отъ очитѣ му.

— Птичко, малка птичко, къде ти е опашката? — запиталъ храстътъ съ състрадание, като разбралъ, че скорецьтъ е наскърбенъ за нѣщо.

— Ахъ, миль трендафиле, какъ да си не отрѣжа опашката? Щурецьтъ се е удавилъ въ гърнето и малката мравка плаче, та се кжса. Клетиятъ щурець! Клетата мравка! Отъ състрадание азъ си отрѣзахъ опашката.

Като чулъ това, трендафилтъ се разтърсилъ цѣлъ отъ жаль и всичкитѣ му цвѣтове окапали.

Следъ пладне дошла сивата котка да си почине подъ трендафила, на сѣнка, и да помирише цвѣтоветѣ му.

— Трендафилчо, мили трендафилчо, къде ти сж хубавитѣ цвѣтове? — запитала котката, като видѣла, че храстътъ е оголѣлъ.

— Ахъ, мила котко, какъ да си не ороня цвѣтоветѣ? Щурецьтъ се е удавиъ въ гърнето и малката мравка ще умре отъ плачъ. Отъ състрадание къмъ тѣхъ, скорецьтъ си отрѣза опашката. Клетиятъ щурець! Клетата

мравка! Клетиятъ скорецъ! И азъ отъ жалъ рекохъ да си ороня цвѣтоветъ.

При тия думи тежка скръбъ налегнала котката. И тя си остригала козината. Разбира се, това ѝ отнело много време, та тоя день се лишила отъ сладката следобѣдна почивка. Като ѝ се припило вода, отишла на бистрия водопадъ, да се напие.

— Сива котко, бедна сива котко, кжде ти е козината?

— Ахъ. водопаде, бистъръ и пѣнливъ водопаде! Какъ да я не острижа? Щурецътъ се е удавилъ въ гърнето, малката мравка се кжса отъ жалъ по него, скорецътъ си е отрѣзалъ опашката отъ състрадание, а розовиятъ храстъ си е оронилъ всичкитѣ цвѣтове. Клетиятъ щурецъ! Клетата мравка! Клетиятъ скорецъ! Клетиятъ трендафилъ! Толкова ми домжчне, че азъ пкъъ решихъ да си отстрижа козината.

Като чулъ тия скръбни думи. водопадътъ, който до тогава пѣлелъ, почналъ да плаче. Струитѣ му се лѣбели отъ канарата, като потоци сълзи.

Царската дъщеря дошла да си наточи вода отъ водопада съ една златна стомна.

— Защо си се разплакалъ, бистъръ водопаде?

— Ахъ, мила княгиньо, добра княгиньо, що да правя? Щурецътъ се е удавилъ въ гърнето, отъ жалъ по него мравката се кжса, та ще умре отъ скръбъ по тѣхъ скорецътъ си е отрѣзалъ опашката, трендафилътъ си е оронилъ цвѣтоветъ, а сивага котка си е остригала козината. Клетиятъ щурецъ! Клетата мравка! Клетиятъ скорецъ! Клетия трендафилъ! Клетата котка! Сърдцето ми се кжса, като си помисля за тѣхъ. Мислихъ, мислихъ, па го ударихъ на плачь.

Като чула тоя скръбенъ разказъ, царската дъщеря се толкова натжжила, че си счупила златната стомна.

Приказката е дълга нататъкъ. Ще ви я разкажа на кжсо. Царътъ узналъ печалния разказъ отъ дъщеря си

която плачела и нареждала за бедния щурець и за клетитѣ му оплаквачи. Отъ тежка скръбь по тѣхъ, царьтъ си обрѣсналъ единиятъ си мустакъ. Той се дълго колебалъ, дали да обрѣсне и двата, но най-сетне решилъ да остави дѣсния, че инакъ не ще го познаятъ придворнитѣ. Па и въ онова царство мжжетѣ си не брѣснѣли мустацитѣ.

Царицата, като узнала скръбната причина за липсата на единия мустакъ, си отрѣзала косата. Главниятъ царедворецъ, отъ жалъ по щуреца и тжжачитѣ му, си махналъ перуката и тръгналъ съ гола глава. Придворниятъ изповѣдникъ, като го видѣлъ и като се научилъ за вскчко станало, отъ състрадание отишелъ въ царската изба, та се напилъ. Толкова било голѣмо състраданието на клетия духовникъ, че падналъ като мъртавъ на пода. Дошло кучето му да го съживи чрезъ близане, ала изповѣдникътъ не можалъ да мръдне отъ скръбь. Чакъ на другия день то можело да узнае нѣщо за станалото, макаръ че господарьтъ му говорѣлъ не съвсемъ разбрано. И клетото куче, отъ тжга по клетия щурець и по клетитѣ му оплаквачи, решило да си отмъсти на виновницата.

Виновницата била, разбира се, супата. То отишло въ придворната кухня и почнало да лоче горещата супа, както врѣла на огъня. Благодарение на това отмъщение, кучето си изгорило езика, та не можало вече никому да каже нищо.

Тѣй се и свѣршили случкитѣ, причинени отъ злополучната смъртъ на клетия щурець.

Човѣкътъ, който си заложилъ душата

испанска приказка

Имало едно време въ Кордова единъ момъкъ, когото наричали донъ Луисъ. Той билъ страстенъ играчъ на карти. Една вечеръ тая страсть го отвела въ нѣкаква странноприемница, дето се събирали всѣкакви хора да играятъ. Между тѣхъ се особно отличавалъ единъ чужденецъ, когото наричали Слънчевия Маркизь. Кой е и откъде е, никой не знаелъ. Па и той никому не казалъ нищо за своя произходъ.

Тъкмо тая вечеръ, когато попадналъ въ странноприемницата донъ Луисъ, тамъ се играела голѣма игра. Най-много печелѣлъ Слънчевиятъ Маркизь. Момъкътъ се заловилъ да играе съ него. Чужденецътъ печелѣлъ непрекъснато, а донъ Луисъ, все съ надежда — дано си върне изгубеното, изгубилъ малко по-малко всичко, що ималъ. Залагалъ най-напредъ пари; изгубилъ и последната жълтица. Каго останалъ безъ пари, заложилъ пръстена си. И него изгубилъ. Като изгубилъ пръстена си, заложилъ своя конь. Като изгубилъ и коня, заложилъ и меча си.

А като изгубилъ и меча си, провикналъ се:

— Дяволъ да го вземе! Всичко изгубихъ. Остана ми само душата.

Чужденецътъ се усмихналъ и казалъ спокойно:

— Азъ съмъ съгласенъ да приема и душата ти за залогъ. Заложилъ я!

— Залагамъ я, — рекълъ донъ Луисъ.

Но той изгубилъ и тоя пжтъ.

Момъкът и чужденецът се погледнали единъ другъ. Слънчевиятъ Маркизь станалъ да си върви. Донъ Луисъ чакъ тогава дошелъ на себе си. Внезапно сепнатъ отъ своята лудостъ, той казалъ на противника си:

— Господине, вие ми взехте не само паритѣ, а и пръстена, меча и коня. Надявамъ се, че поне душата не ще ми вземете.

— Напротивъ, — рекълъ спокойно оня, — и тя е моя. Спечелихъ я. Ще я взема.

— Моля ви се, върнете ми я!

— Добре. Ще ви я върна, когато износите тия желѣзни обувки.

И той му подалъ чифтъ желѣзни обуца. Разбира се, Слънчевиятъ Маркизь искалъ да каже съ това, че оня не ще получи никога залога си обратно. Той му взелъ душата и си отишелъ. Никой го следъ това ни чулъ, ни видѣлъ.

Отъ тоя день донъ Луисъ се почувствувалъ разсипанъ. Нито му се ядѣло, нито му спѣло. Не можелъ да почувствува ни радостъ, ни скръбъ. Всичко му било безразлично. Тогава чакъ той разбралъ, що значи да нѣмашъ душа. И се замислилъ за душата си. Решилъ да обуге желѣзнитѣ обувки и да тръгне да я търси. Той ималъ у родителитѣ си още малко пари. Взелъ ги и тръгналъ.

Тръгналъ, но — накжде? Той не знаелъ нищо за Слънчевия Маркизь, освенъ името му.

Вървѣлъ цѣли дни и седмици. Вървѣлъ цѣл месеци и години, но не срещналъ никого, който би можалъ да му каже, кжде живѣе Слънчевиятъ Маркизь. Тѣй обходилъ цѣла Испания: отъ Кордова до Барселона и отъ Мурсия до Сантяго. Но не намѣрилъ своя противникъ. А желѣзнитѣ обувки почнали малко по-малко да се изтриватъ.

Една вечеръ, като стигналъ въ нѣкакъвъ непознатъ градъ, донъ Луисъ видѣлъ, че сж се насѣбрали хора на

шумна гълпа предъ едно малко ханче. Тѣ викали и махали съ ржце. Той се приближилъ, за да разбере, що е станало.

— Ахъ, господине. — рекълъ му ханджията. — Нещастие стана. Единъ пжтникъ, който ми дължеше за повече отъ осемъ пренущувания, почина внезапно тукъ. Оказва се, че ималъ да дължи и въ града. Ето, дошли сж неговитѣ вземаодавци и се каратъ, кой да му вземе багажа, който не струва и три жълтици. А никой не ще да знае, че тоя трупъ трѣбва да се погребее. Що да правя азъ? Не съмъ до тамъ богатъ, че да мога плати за сандъкъ и погребение на единъ чужденецъ, който щѣше да направи по-добре, ако умрѣше другаде.

— Колко дължи тоя покойникъ въ града? — запиталъ донъ Луисъ.

— Петъ жълтици.

— А колко струва погребението и ковчегътъ?

— Две жълтици най-малко.

— Какъвъ дългъ има въ хана?

— Жълтица и половина.

Донъ Луисъ извадилъ кесияга си и далъ на ханджията паритѣ.

— Заплатете дълговетѣ на тоя нещастникъ и го погребете по християнски, — рекълъ той, — та душата му да почива въ миръ.

— Богъ да ти се отплати, — казалъ благодарниятъ ханджия. — Бжди сигуренъ, че на оня свѣтъ ще получишъ наградата си.

Тая вечеръ донъ Луисъ не вечерялъ, защото му били останали много малко пари, а още дългъ пжтъ го чакалъ. Той продължилъ пжтя си. Още накрай града забележилъ, за своя радостъ, че едната желѣзна обувка се е вече изтрила.

Презъ нощъта го срещналъ на пжтя еданъ конникъ, заметнатъ съ дълга черна мантия. И конътъ му билъ черенъ.

издигали въ политѣ на една много голѣма планина. Бѣлата птица отлетѣла бързо и се изгубила, а донъ Луисъ се отзовалъ предъ входа на крепостта. Той влѣзълъ. Като стигналъ до срѣдата на голѣмия безлюденъ дворъ и се чудѣлъ, къмъ кого да се обърне, видѣлъ, че отъ замъка излиза единъ мжжъ и се запжтва къмъ него.

Тоя мжжъ билъ Слънчевиятъ Маркизь.

— Какъ успѣ да дойдешъ тукъ? — попиталъ маркизътъ момъка съ строгъ гласъ. — Кой ти каза, кжде живѣя?

— Никой не ми е казалъ. Азъ вървѣхъ, на кждето ми видятъ очитѣ, износихъ, както виждашъ, желѣзнитѣ обувки и стигнахъ до тукъ. Искамъ си душата.

— Утре ще ти я дамъ. Сега си почини отъ пжтуването.

Той въвелъ госта въ замъка и поржчалъ на слугитѣ да го нахранятъ и да му дадатъ легло. Сетне се изгубилъ и донъ Луисъ го не видѣлъ до другия день.

На сутринята момъкътъ пратилъ да кажатъ на домакина, че иска да говори съ него.

— Що има? — запиталъ магъосникътъ, като се престорилъ, че не знае нищо.

— Ти обеща да ми върнешъ душата, когато скжсамъ чифта желѣзни обувки. Затова съмъ и дошелъ, както знаешъ. Върни ми я! Честниятъ мжжъ пази обещанието си.

— Ще ти я върна, но трѣбва да я заслужишъ съ нѣщо.

— Съ какво?

— Махни отъ тукъ тая планина, която ми затъмнява замъка.

Той казалъ това, разбира се, като билъ увѣренъ, че не само донъ Луисъ, но и никой другъ на негово мѣсто не би можалъ да срине такава планина.

Момъкътъ излѣзълъ отъ замъка. Планината била толкова голѣма, че и хиляди хора да работятъ хиляди

години, — при това, денонощно, — пакъ не биха я сринали. Обезсърдченъ, донъ Луисъ падналъ на единъ камъкъ, затулилъ си лицето съ ржце и заплакалъ.

По едно време попгълзѣла по ржката му една мравка и го ухапала. Той посегналъ да я смаже, но тя му рекла:

— Недей ме убива! Азъ съмъ онази, която ти показа пжтя за насамъ. Името ми е Бланкафлоръ. Азъ ще ти помогна и сега, само мълчи, не влизай до утре заранъ въ замъка и не дири баща ми! Легни и заспи! Щомъ се събудишъ, онова, което смѣташъ, че е невъзможно, ще стане възможно.

Донъ Луисъ легналъ подъ едно дърво въ гората и заспалъ. Събудилъ се чакъ на другата сутринъ. Отворилъ си очитѣ, гледа: нѣма ни планина, ни дيريا отъ планина. Земята била гладка, като дланъ.

Затекълъ се той въ замъка и казалъ на магьосника:

— Изкжсахъ чифтъ желѣзни обувки и сринахъ планината. Ще ми върнешъ ли душата?

— Днесъ не може. Иди се нахрани и си почини отъ работата! Ти си уморенъ: цѣла планина си сриналъ. А пъкъ утре зарънь ще видимъ.

Слънчевиятъ маркизъ подозиралъ, че не донъ Луисъ е направилъ това, що му е поржчалъ, а нѣкой другъ. Навѣрно, нѣкоя отъ дъщеритѣ му, които били сжщо магьосници. Но той не можелъ да разбере, коя отъ тѣхъ е помогнала на момъка. Па и не ги билъ видѣлъ да се срещнатъ съ него.

На другия день той далъ на донъ Луиса нова работа. Донесълъ му цѣла кошница съ плодни семена и му казалъ:

— Посѣй тия семена, но се погрижи да поникнатъ и дадатъ плодове до обѣдъ. На пладне ще ни донесешъ на трапезата овошкитѣ, които сж родили.

Момъкътъ не казалъ нищо. Той взелъ кошницата и я занесълъ на полето, дето се издигала по-рано планината.

Седналъ той тамъ и си казалъ:

— Какъ ще могатъ порастна тия семена за три часа? А той иска и да цъвнатъ, и да завържатъ, че и плодоветъ имъ да узрѣятъ, И самъ той не може да направи това. Очевидно е, че се подиграва съ мене,

Но въ това време на близкото дърво кацнало птиче и запѣло тихо, колкото да го чуе донъ Луисъ.

— Остави кошницата, па си легни да спишъ! — казало птичето. — Азъ съмъ оная, която ти помага. Довѣри се на мене и се не безпокой: всичко ще се нареди.

Момъкътъ заспалъ и тоя пжтъ подъ дървото. Когато се събудилъ, слънцето показвало пладне. На земята лежала празната кошница. Наоколо се издигали плодни дървета, каквито нѣмало по-рано: праскови, смокини, нарове, портокали, лози, финикови палми, круши и ябълки. Тѣ всички били родили и овошкитъ имъ — узрѣли. Момъкътъ набралъ отъ плодоветъ и ги отнесълъ на магьосника. Оня ги приелъ, позачудилъ се, но не казалъ нищо.

— Азъ скъсахъ чифтъ желѣзни обувки, сринахъ цѣла планина и накарахъ тия плодове да узрѣятъ за три часа, — рекълъ донъ Луисъ. — Ще ли ми върнешъ душата? Още веднажъ ти напомнямъ, че честнитъ хора пазятъ обещанията си.

— Ще ти я върна, — казалъ Слънчевиятъ Маркизъ, — следъ като ми донесешъ златния пръстенъ, който е въ дъното на рѣката.

Момъкътъ отишелъ край рѣката, седналъ и си казалъ отчаяно:

— Какъ ще намѣря пръстенъ въ дъното на тая мжтна рѣка? Тя е жълта и тинеста. Пръстенътъ се е заровилъ, навѣрно, толкова дълбоко, че никой не би можелъ да го намѣри.

Но ето, че къмъ брѣга изплувала една сребриста рибка и проговорила на момъка съ човѣшки гласъ:

— Азъ ще ти помогна, както ти вече помогнахъ нѣколко пжти. Защото азъ съмъ оная, която те доведе тукъ и ти помогна да сринешъ планината и да посадишъ овошкитѣ. Улови ме, па ме нарѣжи на колкото повече кжсчета можешъ. Крѣвта излѣй въ водата, а кжсчетата пази. Прѣстенътъ ще плувне надъ пѣната: улови го и го занеси на баща ми. Но преди това нареди внимателно кжсчетата едно до друго, както сж си били на живата риба. Гледай да не забравишъ нѣкое!

Момъкътъ си извадилъ ножа и нарѣзалъ рибата на четиредесетъ и три части. Той излѣлъ крѣвта въ рѣката. Водата се развълнувала, закипѣла и следъ малко се показалъ надъ пѣната златниятъ прѣстенъ. Донъ Луисъ го взелъ и побързалъ да нареди кжсчетата, както си били по-рано. Това било мжчна работа. Момъкътъ се толкова уплашилъ, да не би да сбърка при редажа, че му се разтреперили ржцетѣ. Той дори изпусналъ едно много дребно кжсче.

Когато се съживила, рибката му казала:

— Ти си много несржченъ, приятельо. По твоя вина приятелката ти Бланкафлоръ ще има занаяредъ недостатъкъ: кутлето на лѣвата ѣ ржка ще бжде малко по-кжсо отъ онова на дѣсната.

Следъ тия думи, рибката изчезнала въ рѣката, а донъ Луисъ отнесълъ прѣстена на магьосника и му казалъ:

— Азъ износихъ чифтъ желѣзни обувки, докле те намѣря. Сринахъ цѣла планина. Посѣхъ семена и тѣ поникнаха, цѣвнаха и завързаха за три часа. Най-сетне ти извадихъ и прѣстена отъ дѣното на рѣката. Нѣма ли да ми дадешъ вече душата?

Слънчевиятъ Маркизъ помислилъ, че има предъ себе си голѣмъ магьосникъ, та скроилъ планъ, какъ да се отърве отъ него.

— Ще ти върна душата, — рекълъ. — Недей ме мисли, че съмъ нѣкой жестокъ човѣкъ! Напротивъ, отъ мене по-добъръ не можешъ намѣри. За да ти докажа това, ще ти подаря най-добрия си конь, за да си отидешъ въ Кордова. Иди чакай въ широкия дворъ: ще заповѣдамъ да го изведатъ тамъ, за да го опиташъ.

Щомъ излѣзълъ магьосникътъ, отъ единъ кѣтъ на стаята пропѣлзѣла една мишка. Тя се приближила до донъ Луиса и му казала:

— Азъ съмъ твоята закрилица, която ти помага. Баща ми иска да те убие. Она конь, който ще яхнешъ, е самъ той. Коньтъ ще се опита да те хвърли и да те стѣпче. Тури си шпоритѣ, които сж закачени ей-тамъ, на стената, и вземи бича, що виси до тѣхъ. Мушкой коня съ тия шпори и го удряй съ тоя бичъ, докле се укроти и те помоли за милость.

Донъ Луисъ послушалъ мишката. Когато отишелъ на двора, тамъ стоялъ великолепенъ черенъ конь. Нагледъ животното било кротко, защото стояло неподвижно. Но въ погледа му свѣткала жестокость. Момькътъ го хваналъ за гривата и му се метналъ на гърба. Изведнѣжъ коньтъ се разлудѣлъ. Като почналъ да скача и да се хвърля насамъ-натамъ, като почналъ да рита и да цвили, като почналъ да препуска и да се подхвърля нѣколко метра нагоре — страхъ да те съвземе!

Но ездачтъ билъ изпеченъ. Той се не далъ на коня де го свали. Удрялъ го съ бича, колкото му сили държатъ, мушкалъ го съ шпоритѣ, докле му разкъравилъ хълбоцитѣ.

Цѣлъ запѣненъ, коньтъ се отведнажъ сковалъ на едно мѣсто и рекълъ:

— Стига! Спри! Азъ съмъ Слънчевиятъ маркизъ.
— Дай ми душата, лъжецо, че ще те пребия отъ бой!

— Ей сега ще ти я дамъ. Слѣзъ!

Донъ Луисъ слѣзълъ отъ коня. Маркизътъ приелъ първия си образъ и го повелъ къмъ двореца. Отвелъ го въ една стая безъ прозорци, дето имало наредени много стъкла. Въ всѣко отъ тѣхъ свѣтѣла, като запаленъ фитилъ, душата на една отъ жертвитѣ на магьосника. Той далъ на донъ Луиса ноговата.

Като си получилъ обратно душата, момъкътъ почувствувалъ такава радостъ, че му се приискало да я сподѣли съ нѣкого. Той отишелъ въ градината. Слънцето му се видѣло по-свѣтло, отколкото било преди това, небето — по-синьо, цвѣтята — по-пѣстри и помиризливи, пѣсенята на птичкитѣ — по-приятна.

Както се разхождалъ, поискалъ да види Бланкафлоръ, но не като птица, риба или мишка, а такава, каквато му се била явила на брѣга на рѣката, да ѝ поблагори за голѣмата помощъ, безъ която не би успѣлъ да си вземе душата отъ баща ѝ. Но момата не била тамъ. Много му се искало да я срещне, но не знаелъ, кжде е. По нетърпението, което изпитвалъ да види момата, донъ Луисъ разбралъ, че — откакъ му се е върнала душата, той е обикналъ Бланкафлоръ.

Той се навелъ да откъсне една роза.

Тогава цвѣтето го запитало съ човѣшки гласъ:

— За коя отъ тритѣ сестри искашъ да се оженишъ?

— За оная, която ме доведе тукъ и ми помогна.

— Добре тогава. Азъ съмъ тази, която търсишъ.

Но за да не подозре нѣщо баща ми и за да не ме ревнуватъ сестритѣ ми, поискай ди си изберешъ булка, безъ да си ни видѣлъ.

— Но какъ ще позная онази, която обичамъ и за която искамъ да се ожена? Вие си приличате по всичко.

— Не си ли спомняшъ, че по твоя вина Бланкафлоръ изгуби края на лѣвото си кутле?

Донъ Луисъ си помислилъ малко, па отишелъ при магьосника и му казалъ:

— Господарьо, азъ решихъ да си вървя. Но преди да се раздѣлимъ, ще те моля за една милость.

— Заповѣдай.

— Искамъ да се оженя за една отъ дъщеритѣ ти. Научихъ се, че били три.

— Да, три сж. Коя искашъ?

— Която и да е. Ни една отъ тѣхъ не познавамъ. Но, за да не оскърбя нѣкоя отъ тѣхъ съ избора си, нека се нареди тѣй, че да се срещнемъ случайно и момитѣ да знаятъ, че ще избирамъ на слуки, безъ да ги гледамъ.

— Какъ мислишъ да стане това?

— Ето какъ. Нареди дъщеритѣ си задъ една завеса. Нека всѣка отъ тѣхъ пробие плата и си пѣхне кутлето. Която хвана за прѣстчето, тя ще ми бжде жена. Ще избира, безъ да съмъ видѣлъ лицето на която и да било отъ тѣхъ.

Слънчевиятъ маркизъ се съгласилъ. Тритѣ моми се скрили задъ завесата и почнали да си шушукатъ и да се смѣятъ. После си пѣхнали кутлетата на лѣвитѣ ржце въ три дупки, които пробии въ плата, и донъ Луисъ избралъ оная, чието прѣстче било най-кжсо.

Но дветѣ сестри на Бланкафлоръ завидѣли на сестра си. Тѣ се надумали да разкажатъ на баща си, какъ Бланкафлоръ си оставила единъ день покривалото на брѣга, какъ момъкътъ ѝ го взелъ, и какъ тя следъ това помогнала на донъ Луиса да извърши ония чудеса, за да си отнеме душата.

Сестра имъ ги чула. Тя отишла при момъка и му казала:

— Да избѣгаме още сега. Нѣма време за губене. Сестритѣ ми ще кажатъ всичко на татка. Той ще каже мене, а и на тебе ще си отмъсти, че си го измамилъ. Живъ не ще те остави. Затечи се въ обора, отвържи бѣлия конь и ела ме намѣри при външната врата на замъка!

Донъ Луисъ отишелъ въ обора. Тамъ видѣлъ единъ старъ бѣлъ конь, слѣпъ съ едното око, мършавъ и свитъ отъ слабостъ.

— Жалъкъ е тоя конь, — си казалъ той. — Моята годеница можеше да ми препоръча да отвържа нѣкой другъ, по-силенъ. Тоя не ще може да носи дори и мене, а камо ли и двама ни.

Тамъ имало много коне, кои отъ кои по-здрави и по-хубави. Момъкътъ отвързалъ най-силния на гледъ, яхналъ го и излѣзълъ отъ двора на проклетия замъкъ. Годеницата му го чакала на уреченото мѣсто. Тя била приготвила два вързопа. Въ единия имало злато, а въ другия била мантията ѝ отъ бѣли пера.

— Нещастниче! — рекла тя скръбно на годеника си, като видѣла коня. — Ти ме не послуша, като избра оня конь, който ти се е сторилъ най-якъ. Голѣма грѣшка направи. Ние сме изгубени. Бѣлиятъ конь е омагьосанъ. Той се движи по-бързо отъ свѣтлината. Както и да е. Сега нѣма време да се връщашъ, па и баща ми може да е узналъ вече всичко. Хайде да вървимъ! Имаме още нѣколко часа на разположение. Азъ оставихъ въ своята стая една рокля, която ще отговаря вмѣсто мене, ако баща ми тръгне да ме търси.

Качили се на коня и препуснали. По пѣтя Бланка-флоръ казала на годеника си:

— Гледай да стигнемъ колкото се може по-скоро до онази рѣка, дето ме срещна първия пѣтъ. Тамъ се свършва владенето на баща ми и отвѣдъ рѣката неговата магьоснишка власть нѣма сила. Тогава ще бждемъ вече извънъ всѣка опасностъ.

Слънчевиятъ маркизъ билъ узналъ вече отъ дѣщеритѣ си за станалото. Той чулъ тропота на черния конь и си помислилъ, че донъ Луисъ е избѣгалъ самъ, за да се спаси отъ неговото отмъщение.

— Ако Бланкафлоръ се бѣше решила да избѣга съ него, — си казалъ той, — тя щѣше да му каже да обуздае бѣлия конь.

Но все пакъ, за да бжде сигуренъ, че дъщеря му си е въ замъка, той отишелъ да види въ стаята ѝ. Вратата била заключена.

Той потропалъ.

— Вжтре ли си, Бланкафлоръ?

Омагьосаната рокля отговорила съ гласа на дъщерята.

— Тукъ съмъ, татко. Следъ малко ще дойда да те видя.

Той се успокоилъ и си отишелъ.

Но малко следъ това дошли сестритѣ. И тѣ потропали. Не имъ отворилъ никой.

— Вжтре ли си, Бланкафлоръ?

— Да, сестрици, тукъ съмъ.

— Отвори ни да влѣземъ!

Никой имъ не отговорилъ.

Тѣ почукали още веднѣжъ, па още дваждъ. Нито чули отговоръ, нито се отворила вратата.

Тогавъ тѣ отишли, та взели отъ ключаря голѣмъ нанизъ отъ ключове и почнали да ги опитватъ. Ту тоя, ту она — най-сетне единъ се хваналъ. Отключили вратата и влѣзли въ стаята. Бланкафлоръ не била тамъ. На леглото имало една рокля.

— Бланкафлоръ! Бланкафлоръ! — развикали се тѣ.

— Тукъ съмъ, сестрици, ето ме! — отговорила омагьосаната рокля.

Побѣснѣли отъ гнѣвъ, че сж измамени, сестритѣ се затекли да кажатъ на баща си, че Бланкафлоръ е избѣгала съ донъ Луиса.

И той се разсърдилъ.

— Скоро кажете да оседлятъ бѣлия конь! — заповѣдалъ той. — Азъ ще ги настигна ей-сега. Живи нѣма да ги оставя.

Двамата годеници препускали по не разорани нивя и презъ маслинени гори. Момата се неспокойно извъръщала сегисъ-тогисъ, да види, не иде ли магьосникътъ. По едно време забелязала облакъ прахъ.

— Баща ми се задава, — рекла. — Карай по-скоро, колкото можешъ по-скоро!

Но черниятъ конь не можель да тича по-бързо, а бѣлиятъ, напротивъ, правѣлъ огромни скокове. Когато магьосникъ стагналъ на нѣколко крачки до бѣглецитѣ, момата си извадила гребена отъ косата, хвърлила го и рекла:

— Превърни се на планина!

И тутакси гребенътъ станалъ много висока планина, която скрила и слънцето.

Донъ Луисъ се толкова насърчилъ следъ това чудо, че отпусналъ юздитѣ на коня — да си отпочине. А коньтъ билъ наистина много задъханъ.

Но момата рекла:

— Нѣма време за почивка. Карай бързо, че баща ми пристигал! Чувамъ тропота на коня му. Бързай!

Слънчевиятъ маркизъ билъ преминалъ планината: коньтъ му препускалъ много бързо.

Тогава Бланкафлоръ хвърлила задъ себе си своето сиво було и му рекла:

— Стани на облакъ, та ни скрий!

Изведнѣжъ се явилъ гжстъ облакъ, който скрилъ бѣглецитѣ. Тѣ продължили пжтя си, безъ да ги вижда магьосникътъ. Но рѣката била все още далеко. Скоро вѣтърътъ разпръсналъ облака и Слъвчевиятъ маркизъ подгонилъ отново годеницитѣ.

Като минавали презъ една гора, черниятъ конь се спъналъ и падналъ. Донъ Луисъ и Бланкафлоръ скочили овреме на земята, но когато вдигнали коня, животното треперѣло отъ умора и уплаха. То не можело да върви.

Тогава момата прошпнала нѣкакви магьосни думи и коньтъ се превърналъ на голѣмъ орѣхъ, отрупанъ съ

клони и листа, а двамата бѣглеци станали два орѣха, увиснали на една клонка.

Тѣкмо въ това време прелетѣлъ край дървото магьосникътъ, засилилъ коня си. Но, като потичалъ и видѣлъ, че е изгубилъ следитѣ на годеницитѣ, той се върналъ назадъ и поелъ пжтя — да ги дири.

Когато се отдалечилъ на сума мѣсто, бѣглецитѣ приели отново прежния си образъ. Тѣ възседнали коня, който се билъ вече съвзелъ донѣкжде. Додето се върне магьосникътъ и додето ги настигне отново пакъ, тѣ стигнали до рѣката. Но тѣкмо да нагазятъ въ нея, видѣли огромния бѣлъ конь, че препуска къмъ тѣхъ. Той съ цѣлококо скока се намѣрилъ на две крачки отъ черния конь.

Бланкафлоръ нѣмала време да прибѣгва къмъ своитѣ магии. Отчаяна предъ страха, че и тя и годеникътъ ѝ сж изгубени, момата заплакала. Но щомъ потекли сълзитѣ ѝ, съвзела се и рекла:

— Нека тия сълзи станатъ на рѣка!

И наистина сълзитѣ се превърнали на голѣма рѣка, която нараствала все повече и повече. Тази рѣка отдѣлила момата отъ баща ѝ. Магьосникътъ билъ толкова засилилъ коня си, че щѣлъ да се удави, ако животното не било отскочило назадъ, като видѣло буйната вода.

— Ахъ, проклетнице! — викналъ разядосаниятъ баща. — Ти успѣ най-сетне да избѣгашъ. Но отъ магьосната сила, що съмъ ти далъ, за напредъ не ще видишъ вече никаква полза. Ти ще бждешъ жена, както всички жени, и годеникътъ ти ще те забрави, щомъ цѣлуне друга жена, която и да е тя. Туй ще бжде наказанието ти.

Като преминали рѣката, Бланкафлоръ казала на годеника си:

— Чу ли, що каза баща ми? Азъ оставихъ и баща, и сестри, и бащинъ домъ, дето живѣехъ честито, само заради тебе. Отнека ми силитѣ на магигитѣ, която ме

отличаваше отъ другитѣ жени. Тая сила ме правѣше всемогъща. Сега изгубихъ всичко това. Ще ли ме забравишъ, както предсказа моятъ баща?

— Кълна ти се, никога не ще те забравя, — рекълъ донъ Луисъ.

Още дълго трѣбвало да пжтуватъ годеницитѣ, докле стигнатъ до Кордова. Когато оставали още два часа до града, коньтъ имъ, съсипанъ отъ ходъ, спрѣлъ. Той не можелъ да върви по-натамъ.

Донъ Луисъ отвелъ годеницата си въ една маслинена горичка, на страна отъ пжтя, и ѝ поржчалъ да си отпочине тамъ, а той ще отиде въ това реме въ града, за да дведе другъ конь.

— Два часа на отиване и два — на връщане — не е много, — рекълъ той. — Моля те да почакашъ. Нѣма да се бавя никакъ. Най-много следъ четири часа съмъ пакъ тукъ.

Той уловилъ за юздата умореното животно и го повелъ. Бързалъ, колкото му крака държатъ. Не минали и два часа, и донъ Луисъ билъ въ Кордова. Запжтилъ се за единъ ханъ, дето знаелъ, че се наематъ коне.

Но по пжтя го срещнала една жена, спрѣла го и радостно викнала:

— Ти ли си, Луисе? Я почакай да те видя!

Спрѣлъ се момъкътъ. Гледа: леля му.

— Света Богородичке! Та това билъ наистина моятъ Луисъ! Сжщиятъ.

Тя се хвърлила да пригрѣща сродника си и да го цѣлува по бузитѣ. И той я пригрѣналъ и цѣлуналъ, защото добрата жена се била грижила много за него, когато билъ дете.

— Върна се най-сетне, слава Бoгу! — казала лелята. — Всички въ града те мислѣха отдавна за умрѣлъ. И право имаха, защото никой те не знаеше, кжде си. А сума време има, откакъ се изгуби. Но ще ли ми повѣрвашъ, че азъ ти се надявахъ да си дойдешъ? Азъ се

помолихъ на свети Антония да те пази и да ми те доведе. Да знаешъ само, колко свѣщи съмъ запалила заради тебе! Свети Антоний е честенъ светия: обещае ли нѣщо, изпълнява го. Той не лъже никога ония, които му палятъ свѣщи. Оня день той ми намѣри козата, която се бѣ изгубила. А днесъ ми доведе пѣкъ тебе. Отде идешъ? Отде пристигашъ съ тоя полумъртавъ конь?

— Отде ида ли? — запиталъ момъкътъ, оглушенъ отъ многото приказки на леля си. — Да ти кажа право— и азъ не знамъ.

— Хайде де! И отъ леля си ли взе да криешъ? Не бой се: нѣма да кажа никому!

Донъ Луисъ стоелъ и се опитвалъ да си припомни, кжде е билъ до тогава и отъ кжде иде, но не можалъ. Въ паметъта му било тъмно. Гледалъ коня, и не може да разбере, кой е тоя конь и отъ кжде е.

— Нищо, нищо, — рекла лелята. — Ти си много хитъръ: по-хитъръ си отъ козата ми. Такъвъ си бѣше още отъ малкъ. Не ти се сърдя. Много съмъ доволна, че те видѣхъ.

Като се раздѣлили, донъ Луисъ пусналъ коня и тръгналъ низъ града. Той намѣрилъ нѣкогашнитѣ си приятели. Научилъ се отъ тѣхъ, че билъ умрѣлъ единъ неговъ близкъкъ роднина, човѣкъ бездетенъ, който билъ завещалъ имота си нему. Тѣй че донъ Луисъ отведнѣжъ станалъ голѣмъ богаташъ.

Той се заелъ да си прави нова кжца и да се нарежда отново. Предсказанието на магьосника се сбжднало: следъ като цѣлуналъ леля си, той забравилъ Бланкафлоръ.

Минала се година. Веднѣжъ, като търсилъ нѣщо, донъ Луисъ видѣлъ единъ вързопъ, който билъ хвърлилъ на тавана, между старитѣ си дрехи, съ които се билъ върналъ отъ чужбина. Той ги запилѣлъ между тѣхъ още въ деня, когато влѣзълъ въ Кордова съ уморения черенъ конь.

Развързалъ го: да види, що има въ него. Отвед-
нѣжъ се разгъналъ и издулъ въ въздуха единъ чуденъ
платъ — нѣщо като женска мантия изтъкана отъ бѣли
пера.

— Откъде се е взело това? — се запиталъ донъ
Луисъ, като въртѣлъ и обръщалъ дрехата въ ржцетѣ си.

Но ето, че полека-лека си почналъ да си припомня.
Да, да, птицитѣ. . . Тритѣ бѣли птици. . . Магьосникътъ
и замъкътъ му. . . Бланкафлоръ. . . Душата. . . Конътъ
— уморениятъ черенъ конь. . . Кордова. . . Лелята. . .

А лелята живѣела у донъ Луиса.

Той я викналъ.

— Да знаешъ, лельо, що си направила! Са-
мо да знаешъ!

— Що съмъ направила, синко? — запитала тя
очудено.

— Проклетъ да съмъ, че те цѣлунахъ тогава.

— Кога? Кажу, защо кълнешъ себе си?

— Кога ли? Тогава! Въ оня день, когато ме видѣ,
че вода черния конь

— Че какво има? Грѣшно ли е да цѣлунешъ ста-
рата си леля?

Тогава донъ Луисъ разказалъ на бабата всичко,
що му се било случило.

— Лесно де, лесно, — успокоила го леля му. —
Бжди спокоенъ! Ще намѣришъ момата, и тя не вѣрвамъ
да ти се сърди, че си цѣлуналъ леля си. Дай ми пари
да запаля една голѣма свѣщъ на свети Антония: той ще
ти помогне. Но нали знаешъ, че Богъ дава, ала въ ко-
шара не вкарва? И ти не бива да чакашъ съ скръстени
ржце. Иди въ стария замък, дето е сега манастиръ. Въ
една тѣсна уличка се намира кжщата на старата инюк-
ня Марипоса. Тамъ живѣе отъ нѣколко време насамъ
една циганка, по-умна отъ всички светии и по-хитра отъ
хилядо дявола, събрани заедно. Откакъ е дошла, цѣ-
лиятъ градъ се изрежда на я пита за това онова. Всѣ

киму познава. По очитѣ на хората чете, кой защо е дошълъ при нея. Запитай я: дано помогне и тебе.

Донѣ Луисъ отишелъ.

Като обходилъ повечето тѣсни улички, що заграждали стария замъкъ, той намѣрилъ най-сетне кжщата, която търсѣлъ. Видѣлъ малка кжшица, бедна, но добре варосана. На единичния прозорецъ имало две саксии съ червени карамфили.

Донѣ Луисъ влѣзълъ въ тъмната кжща и отначало не видѣлъ нищо.

Чулъ се женски гласъ:

— Кого търсишъ?

— Оная, която изгубихъ, — отвърналъ донѣ Луисъ.

— Можешъ ли ми каза кжде е?

— А много ли искашъ да я видишъ?

— Живота си бихъ далъ за нея.

— Тогава защо я остави?

— Не съмъ азъ кривъ. Баща ѝ ни проклѣ и тая клетва трѣбвало да се сбждне.

Малко по малко очитѣ на донѣ Луиса привикнали къмъ тъмнината. Той видѣлъ циганката. Тя не била никаква циганка, а — Бланкафлоръ.

Ту плачейки, ту смѣйки се, тя му разказала какъ дошла въ града, следъ като разбрала, че годеникътъ ѝ я е забравилъ, какъ я прибрала старатата инокиня и какъ очаквала донѣ Луиса да я потърси, макаръ че не ѝ се вѣрвало твърде да стане това.

Донѣ Луисъ отвелъ момата въ кжщи, дето лелята ги посрещнала съ радостни викове:

— Азъ си знаехъ, че свети Антоний ще ме награди за свѣщъта, що му запалихъ.

Донѣ Луисъ се оженилъ за дъщерята на Слънчевия маркизъ. Жената не жалѣла за прегнния си животъ. Нейната мантия отъ пера послужила да покрие съ нея люлката на първото си дете.

Дѣдо попъ и гатанкитѣ

испанска приказка

Имало едно време въ селото Санъ-Бласъ единъ попъ. Той билъ много дебелъ и кореместъ, защото обичалъ да си угажда. Бузитѣ му били зачервени и излутнати, а гордостята му нѣмала граници. Той си мислѣлъ, че знае всичко и че по-умень отъ него нѣма по цѣлата земя.

Тѣй мислѣли и селянитѣ, па дори и кметътъ, който билъ простицькъ човѣкъ. Той се допитвалъ за всичко до дѣда попа и слушалъ всѣка негова дума.

Единъ день, когато попътъ седѣлъ на трапезата си, предъ голѣмъ супникъ съ вкусна чорба, дотичало едно момче и го помолило да отиде въ кжщата на кмета по бърза работа. Пристигналъ билъ кралятъ, и кметътъ не знаелъ, какъ да го посрещне и какъ да се разговаря съ него.

— Кралятъ може да почака малко, — казалъ дѣдо попъ важно. — Човѣкъ като мене си не разваля спокойствието за такива дреболии!

Момчето си отишло. То казало на кмета гордо, че дѣдо попъ е много важна особа: и самиятъ краль е предъ него нищо. А попътъ си сипалъ голѣма паница чорба и почналъ да яде.

Когато дояждалъ третата паница, отвънъ се чулъ шумъ, какъвто се не билъ чувалъ други пжтъ. Попътъ на Санъ-Бласъ билъ много любопитенъ. Той станалъ отъ трапезата, отворилъ вратата и се изведиъжъ озовалъ лице срещу лице съ краля.

— Твоята слава на ученъ и умень човѣкъ, дѣдо попе, възбуди у мене желанието да се запозная съ тебе

и — понеже ти не благоволи да дойдешъ при мене — азъ решихъ да те потърся.

— Нека ме извини Ваше Величество, но когато ми съобщиха за пристигането ви, супникътъ бѣше вече сложенъ на трапезата, а азъ не обичамъ ни студена чорба, ни горещо вино.

Кралтъ се позабъркалъ и малко изненаданъ отъ този отговоръ: прѣвъ пжтъ му говорили така. Но той билъ снизходителенъ.

— Какво има, най-сетне? — си казалъ той на ума. — Не мога да искамъ отъ единъ селски попъ да знае придворнитѣ обичаи. Па и на прочутитѣ хора е позволено да бждатъ малко горделиви.

Той влѣзълъ въ попската кжца, като оставилъ свитата си на улицата, седналъ по свойски до дѣда попа и додето слугинята Агеда и клисарятъ Доминго тичали да прислужватъ, дветѣ прочути особи се разговаряли, като равни.

Кралтъ билъ много уменъ човѣкъ. Следъ четвъртъ часть вече той знаелъ, съ кого има работа. Разбралъ, че попътъ на Санъ-Бласъ е простъ човѣкъ, надутъ отъ гордостъ и самодоволство, голѣмъ себелюбецъ, който мисли само за себе си,

И той си казалъ на ума:

— Ще го науча азъ. Свещеницитѣ живѣятъ, за да служатъ да Бога, но тоя служи само на себе си. Ще му дамъ единъ урокъ, който ще го накара да поотслабне, ще го направи малко по-скроменъ и ще намали себелюбието му. Вредно е, най-сетне, за човѣка да е толкова тлъстъ и надмененъ.

Сетне рекълъ на попа:

— По всичко се вижда, светиня ти, че си умникъ надъ умници и ученъ надъ учени. Искане ми се да ти дамъ три гатанки, на които не сж могли да отговорятъ и най-умнитѣ глави въ моето царство.

— Нека Ваше Величество пита каквото желяе: азъ съмъ увѣренъ предварително, че ще му отговоря веднага. За мене такива нѣща сж играчка.

— Ето какво ще те попитамъ. Колко струвамъ? За колко време бихъ обиколилъ земята? Що мисля и нжде е грѣшката ми?

— Позволете ми, Ваше Величество. . .

— Не. Нищо не позволявамъ. Ти ми каза, че това било играчка за тебе. Искамъ да ми отговоришъ. Но, за да ти покажа, че не съмъ жестокъ човѣкъ, давамъ ти цѣлъ месецъ срокъ. Мисли презъ това време. Днесъ е първи май. На първи юний, въ четири часа следъ обѣдъ, те чакамъ въ двореца, въ Севила. Давамъ ти кралската дума, че — ако отговоришъ на тритѣ въпроса — ще те назнача протоиерей въ най-голѣмата столична църква. Но — ако не отговоришъ както трѣбва — ще заповѣдамъ да те качатъ на най-голѣмото магаре, каквото се намѣри въ града, и да те разведатъ по всички улици. И на всѣки кръстопжтъ ще ти удрятъ по двадесетъ камшика. Азъ съмъ увѣренъ предварително, че твоятъ голѣмъ умъ ще те избави отъ тоя позоръ. Затова ти казвамъ: „До виждане“, дѣдо попе! Богъ да ти е на помощъ.

Поптъ билъ толкова слисанъ, изненаданъ и възмутенъ, че се и не досѣтилъ да отвори вратата на краля и да го изпрати.

— Знае ли той, кому говори? — почналъ да се възмуцава дѣдо ви попъ. — Бива ли на човѣкъ като мене да се приказва тъй? Прочута особа, като моята, да се заплашва съ камшикъ? Лудъ ли е тоя краль? Ще му намѣря азъ отговоритѣ на тритѣ проклети въпроси, — и то още днесъ, или — най-късно — утре. Но като стана протоиерей на Севила, ще подигна всички попове и владици противъ него. Увѣренъ съмъ, че и папата ще вземе моята страна. Ще му отмѣстя азъ. Такова оскър-

бление! Доминго! Хей, Доминго! Дай печеното агне, да си доямъ! Дай после сладкото отъ орѣхчета!

Дѣдо попъ седналъ отново на трапезата, но гладътъ му билъ миналъ: кой знае защо никакъ му се не ядѣло. Отъ голѣмото печено ягне той можалъ да изеде само половината. Отъ ориза съ чушки, много добре сваренъ, не можалъ да хапне повече отъ две чинии. Отъ пилешката яхния съ миди изялъ три паници, но съ пресилване. Къмъ тоя слабъ обѣдъ добавилъ петъ-шестъ домата туршия, десетина банички съ череша и единъ бурканъ сладко отъ орѣхчета, но колко е това? Слугата и слугинята, като гледали, колко неохотно яде дѣдо имъ попъ, идѣло имъ да се скжсатъ отъ мжка.

Следъ голѣмата чиния съ сладоледъ, домакинътъ не можалъ вече да продължава обѣда си. За клисаря това било истинско нещастие. Що се е случило съ дѣда попа? Защо изглежда толкова ядссанъ?

Доминго не смѣлъ да го запита.

— Кралетъ си нѣматъ друга работа, — си казалъ той на ума, — освенъ да убиватъ охотата на добритѣ, мирни хорица. Дѣдо попъ не изеде днесъ и четвъртината отъ онова, което изяждаше дори презъ пости. Чудна работа!

Но тепърва имало клисарьтъ да се чуди.

Току що разтрѣбилъ, масата и дѣдо попъ му заповѣдалъ да снесе отъ тавана всички книги, които берѣли отъ години прахъ, безъ да ги потърси нѣкой. Господарьтъ му не му далъ време дори и да ги обърше, а се нахвърлялъ на тѣхъ веднага и почналъ да ги прелиства яростно. Вечерьта той хапналъ малко — само две кила пушенъ свински бутъ, петъ-шестъ чая и половина кило печени филийки: съвсемъ малко, колкото да не умре отъ гладъ. Легналъ си той късно и спалъ само дванадесетъ часа.

Щомъ станалъ, дори безъ да се измие, дѣдо попъ се заровилъ отново въ книгитѣ. И това продължавало не день, ни два: а цѣли осемъ деня, за голѣмъ ужасъ на състрадателния Доминго.

— Чудна работа! — си казвалъ клисарьтъ. — Дѣдо попъ е решилъ сякашъ да става или папа или професоръ. Защо му е толкова ученостъ?

А най-лошото било, че светиня му почналъ да отслабва много бързо: на осми май той не намѣрилъ въ умнитѣ книги нищо, а теглото му спаднало отъ 140 кила на 120.

— Всички тия стари писатели сж говеда! — рекълъ възмутено той и заповѣдалъ на клисаря да отнесе не-потрѣбнитѣ книги отново на тавана.

Той решилъ да намѣри самъ отговора на тритѣ въпроса. Почналъ да прави дълги разходки, понеже вървалъ, че — като си раздвижи нозетѣ, ще му се раздвижатъ и мислитѣ. Отивалъ все по-далече и по-далече, едва смогвалъ да си похапне, а вечеръ се връщалъ толкова изморенъ, че цѣла нощъ усѣщалъ схващане на краката и болки въ коститѣ. Като каралъ тъй една седмица, мозъкътъ му все още не родилъ нищо, но тѣлото му изгубило доста тлъстина: той тежелъ вече само 80 кила.

Доминго си скубѣлъ косата отъ отчаяние. Но по едно време забелязалъ съ радостъ, че господарьтъ му почва да става разговорливъ. По-рано билъ мълчаливъ, надмененъ и затворенъ въ своитѣ мисли. А ето, че една заранъ влѣзълъ въ кухнята, дето слугинята дерѣла едно яре, закачено за гвозддѣ:

— Агедо, — рекълъ попътъ, — колко струва ярето?

— По двадесетъ гроша се пада килото, дѣдо попе!

— Скжпичко е. Но кажи ми, моя дъще, ако те запитаха, колко струва кралътъ, какъ би отговорила?

Слугинята се изненадала отъ тоя неочакванъ въпросъ. Тя знала² и загледала свещеника съ вдигнатъ ножъ въ ржка. После се засмѣла и каза:

— Бога ми, дѣдо попе, не самъ видѣла още да се продава на нашия пазаръ кралъ. У Санъ-Бласъ нѣма такава стока. Но ако ме запитатъ, ще имъ кажа, че не знамъ: да отидатъ да питатъ моя господарь; ти знаешъ всичко, дѣдо попе.

— Глупава си, — рекълъ попътъ ядосано и хлопналъ вратата следъ себе си.

Агедата си вдигнала раменетъ.

— Нашиятъ господарь, — каза тя на клисаря, — е станалъ нѣщо много докачливъ. Не му се угажда лесно. Че отде да знамъ азъ, колко струватъ кралетъ?

И се заловила отново за работа.

А попътъ отишелъ при кмета. Сетне посетилъ аптекаря, нотариуса, пристава. Запитилъ обушаря, шивача, бръснаря и дори седларя. Но колкото ловко и да давалъ въпроситъ си, не получилъ уменъ отговоръ. Никой въ селото не можалъ да си представи, като каква ще да е цаната на единъ кралъ, траежътъ на едно пжтуване около земята и грѣшката на една коронована глава.

Дѣдо попъ слабѣлъ, бледнѣлъ и жълтѣлъ отъ день на день все повече и повече. Дрехитъ му висѣли на неговото измършавѣло тѣло, като на закачалка, вмѣсто да прилепватъ, като по-рано. Доминго плачелъ отъ жаль, като то гледалъ. Попътъ на Санъ-Бласъ тежелъ на 25 май само 50 кила: нѣщо нечувано и — може да се каже — дори недостойно за единъ свещеникъ.

Оставало му само едно: да запита свещеницитъ по околнитъ села. Наистина, за гордостята на попа отъ Санъ-Бласъ това било донѣкжде унизително, пъкъ нима разходката въ Севиля на магаре не ще бжде още по-унизителна? Той заповѣдалъ на Доминго да му оседлае

мулето и да му приготви въ кошниците храна за нѣколко дена.

Клисарьтъ изпълнилъ заповѣдта и се приготвилъ да придружи господаря си.

— Азъ заминавамъ самъ, — рекълъ грубо попътъ.

— Не е възможно, дѣдо попе. Ти ще изгубишъ пжтя. Ще се удавишъ въ нѣкоя рѣка. Змия ще те ухапе. Разбойници ще те обератъ, а може и да те убиятъ, недай, Боже!

— Остави ме да вървя, глупчо! Недей ме заплашва съ десеттѣ наказания, които е пратилъ Богъ на египтенитѣ, за да пуснатъ еврейтѣ. Азъ не съмъ дете. Навредъ въ околността всички познаватъ свещеника отъ Санъ-Бласъ и всѣки го почита; кой нѣма да го опжти? Па и азъ не съмъ магаре — да изгубя пжтя.

Доминго все още държелъ поводитѣ на мулето.

— Моля ти се, дѣдо попе, позволи ми да дойда съ тебе: азъ ще вода мулето. То е своенравно и дяволито, като нѣкоя хубава госпожица. Щомъ види, че ме нѣма мене да го вода по правия пжть, веднага ще ти изиграе нѣкоя игра, та има да се чудишъ.

Но попътъ изгледалъ клисаря толкова страшно, че оня млъкналъ и отпусналъ поводитѣ. Господарьтъ му заминалъ.

Не минало и часъ, и свещеникътъ отъ Санъ-Бласъ изгубилъ пжтя. Той пусналъ мулето да върви, кждето му видятъ очитѣ, докле стигналъ до едни хрсталаци. Едно момче, сухо и тънко, като скакалецъ, пасѣло наблизо три кози.

— Хей, момче, на кжде води тая пжтека, дето минава край тоя хрсталакъ?

— На никжде, дѣдо попе. Нали я виждашъ, че нито води нѣкого, нито минава на нѣкжде, ами си лежи и не мърда?

— Ей че си твърдоглавъ! Какъ се викашъ?

— Азъ се не викамъ никакъ и никога. Хората ме викатъ, когато имъ потрѣбвамъ.

— Не те е срамъ! Кажй ми, хитъръ нехранимайко, какъ наказватъ въ ваше село такива маймунчета, като тебе?

— Когато остарѣятъ, запопватъ ги, — отговорило козарчето и се изсмѣло.

Попътъ останалъ поразенъ отъ голѣмата безочливостъ на момчето. Значи, на единъ часъ раздалечъ отъ Санъ-Бласъ има хора, които не признаватъ прочутия тамошенъ попъ. Чудна работа!

— Еееехъ, де да бѣхъ дебелъ, какъвто си бѣхъ по-рано! Тогава всички щѣха да ме уважаватъ. Но сега!

И той почналъ да проклиня краля и неговнтѣ дяволски гатанки. Понеже отъ козарчето не можелъ да изтрѣгне ни дума, свещеникътъ се оставилъ на мулето да го кара дето си ще. Следъ часъ-два то го отвело въ едно село.

Тѣй попътъ обиколилъ за петъ-шестъ деня всички свещеници въ околността, които преди това презиралъ, поради тѣхната простота. Той се силѣлъ да бжде къмъ тѣхъ много любезенъ, дано изкочче отъ нѣкого отговоръ на тритѣ въпроса. Но нищо не научилъ. Скиталъ се съ мулето отъ село на село, кога недоялъ, кога недоспалъ. Когато се върналъ въ Санъ-Бласъ, тежелъ само 40 кила, а ни на единъ въпросъ не билъ научилъ отговора.

Като приближилъ до селото, той решилъ да си опита за последанъ пътъ късмета. Чувалъ билъ, че една баба, на име Долоресъ, е голѣма познавачка. Мнозина отивали при нея да имъ каже, ако иматъ нѣщо изгубено или откраднато, къде е. И тя познавала. Но попътъ се подигравалъ и съ нея, и съ ония, които се допитвали до нея. Срещналъ една жена и я запиталъ, къде живѣе Долоресъ, познавачката.

Жената му показала къщата и го запитала:

— Защо ти е, дѣдо попе. Искашъ да се посъвет
вашъ съ нея ли?

— Не е твоя работа! — отсѣкъль попѣтъ.

Влѣзълъ въ двора. Тамъ седѣлъ единъ кърпачъ и
набивалъ клечки на една подметка. Попѣтъ слѣзълъ отъ
мулето и седналъ ди си почине на столицата. Съсипанъ
билъ отъ пжть

— Добъръ день, приятельо, — казалъ той на кър-
пача. — Ще ли бждешъ тѣй добъръ да извикашъ До-
лоресъ?

— На драго сърдце, дѣдо попе. Долорееесъ!
Никой не отговорилъ.

— Можешъ ли я извика още веднѣжъ?

— Разбира се, дѣдо попе. Долорееееесъ!

И тоя пжть се не обадилъ никой.

— Извини ме, приятельо, но — моля ти се — изви-
кай я за последенъ пжть.

— Бива, бива. Долорееееееесъ!

Но и на третиятъ пжть се не отзовалъ никой.

Попѣтъ станалъ и запиталъ кърпача:

— Дали си сигуренъ, че Долоресъ си е въ кжщи?

— О, не. Напротивъ, дѣдо попе. Тя замина още
преди два месеца за Севила.

Попѣтъ се ядосалъ:

— Защо тогава я вика три пжти, а ми не каза, че
не била тука?

— Не се сърди, дѣдо попе! Ти запита ли ме, дали
е тука? Не. Ти ми поржча да я извикамъ и азъ ти ус-
лужихъ. Вината си е твоя.

Попѣтъ разбралъ, че и тукъ сж се подиграли съ
него, но си преглѣтналъ яда.

— Изгубилъ съмъ всѣко уважение, — си казалъ
той. — И кърпачитѣ се подбиватъ вече съ мене.

Качилъ се на мулето и си отишелъ въ кжщи. А
тоя день билъ 31 май. Мулето препускало весело къмъ

обора, а дѣдо попъ скръбно повтарялъ на ума си, както се клатѣлъ на него:

Утре ще ме биятъ,

Утре ще ме биятъ.

Доминго се притекълъ да снесе господаря си отъ седлото и да го пренесе на леглото. Като го видѣлъ, полумъртавъ и бледенъ, жълтъ, като слама, той го запита:

— Защо ми не кажешъ, дѣдо попе, каква ти е мжката?

— Не е твоя работа. Остави ме на мира!

— Какъ да не е моя работа? Не мога вече да те гледамъ, че страдашъ и се топишъ. Колко хубаво бѣше едно време, когато ти бѣ най-дебелия човѣкъ въ цѣлия окръгъ. А сега . . . позволи ми да ти помогна съ каквото мога.

— Да ми помогнешъ ли? Ти ли ще ми помогнешъ?

— Че защо не, дѣдо попе? Недей мисли пъкъ, че като съмъ клисарь — та съмъ говедо. Нали знаешъ, че малки колела каратъ голѣми коли?

Попътъ мълчелъ и само охкалъ отъ умора и мжка. Клисарьтъ продѣлжилъ:

— Най-после, дѣдо попе, нѣма защо да се преструвамъ, че не знамъ онова, което знамъ.

Попътъ го погледналъ подозрително:

— Знаешъ ли? Какво знаешъ? Нищо не знаешъ!

— Знамъ, че утре по улицитѣ на Севила едно магаре ще разнася . . .

— Млъкълъ — викналъ попятъ, като скочилъ. — Дума да не си казалъ повече, ако не искашъ да те пребия!

— Защо, дѣдо попе? Не виждашъ ли, че искамъ да те отмѣня? Пусни ме да отида азъ при краля, вмѣсто тебе.

— Ти лудъ ли си? Нима можешъ каза на краля, колко струва, за колко време ще обиколи свѣта и ще

мисли? И, ако си знаелъ, защо ми не каза, ами ме остави да бия толкова пжть напраздно?

— Нищо, дѣдо попе. Било каквото било. Ако ти ме бѣше попиталъ, щѣхъ да ти кажа, но сега е вече късно. Гледай си работата! Азъ ще наглася всичко. Утре заранъ ще отида на сѣитба. Ти ще облѣчешъ моитѣ дрехи, а азъ — твоитѣ. Ти ще останешъ на нивата да сѣешъ, а пѣкъ азъ ще вървя при краля. То се знае, че сѣитбата не ще излѣзе добра, защото всѣки занаятъ си търси майстора, но — съ Божия помощъ — и лошата сѣитба все ще даде жътва. Азъ ще се кача на мулето ти и ще отида въ двореца, а ти стой на нивата, докле се върна да не би да се узнае измамата. Кълна ти се, че ще те направя главенъ попъ на столицата.

Свещеникътъ билъ толкова измжченъ и уморенъ, че му идѣло да се съгласи на всичко. За пръвъ пжть отъ сума време той се наспалъ, както Богъ далъ. На заранъта направили, както било уречено. Доминго се явилъ въ столицата. Пуснали го въ двореца. Расото му стоело много хубаво.

Като го видѣлъ кралятъ, извикалъ:

— Боже Господи! Колко си ослабналъ, дѣдо попе, откакъ се раздѣлихме! За единъ месецъ си се стопилъ. Можеш ли поне да измислишъ отговоръ на въпроситѣ ми?

— Струва ми се, че съмъ успѣлъ, Ваше Величество.

— Много добре, отче! Кажеш ми тогава, колко струвамъ.

— Ваше Величество струва 29 сребърника.

— 29 сребърника ли? — викналъ кралятъ. — Не те ли е срамъ да оскърбявашъ своя господаръ?

— Въ думитѣ ми нѣма оскърбление. Нека си спомни Ваше Величество, че нашиятъ Господъ Исусъ Христосъ е билъ оцененъ за 30 сребърника. Мисля, че Ваше Величество ще да струва поне единъ сребърникъ по-малко отъ Господа.

— Право е, — казалъ кралятъ, — като се отведнѣжъ успокоилъ. — А за колко време ще обиколя земята?

— За 24 часа, ако благоволите да се качите на слънцето.

И кралятъ и придворнитѣ му се засмѣли. Тоя отговоръ имъ се харесалъ. Тѣ, види се, не знаели, че земята се върти около слънцето, а не то — около нея.

— Ееее, както си почналъ, ти ще станешъ придворенъ изповѣдникъ и главенъ свещеникъ на столицата, — рекълъ кралятъ. — Кажй ми тогава, що мисля и кжде ми е грѣшката!

— Господарьо, вие мислите, че азъ съмъ попътъ отъ Санъ-Бласъ . . .

— Тъкмо това мисля, дѣдо попе, и затова ще бждешъ битъ съ бичъ на магарето.

— Ба, още се не знае, защото Ваше Величество има грѣшка.

— Каква грѣшка? Да не би да искашъ да кажешъ, че имамъ грѣшка, като мисля, че си попътъ отъ Санъ-Бласъ?

— И наистина имате грѣшка, защото азъ съмъ му клисарьтъ.

Въ това време се раздалъ силенъ шумъ и глъчка отъвнъ. Въ чертога влѣзълъ запъхтянъ кметътъ на Санъ-Бласъ.

— Господарьо, чудни нѣща ставатъ въ селото. Не знамъ, що да правя.

— Що е станало?

— Хора видѣли тая заранъ нашия свещеникъ, че язди мулето си на къмъ столицата. А въ сжщия часъ, други го видѣли на нивата му, дето е и сега, че сѣе съ пълни шепи пшеница и пѣе, колкото му гласъ държи. Наистина, той е облѣченъ като клисарь, но всички сж го познали: кой не познава нашия дѣдо попъ? Тукъ трѣбва да има нѣкаква магия.

Кралятъ не можалъ да сдържи смѣха си.

— Познавашъ ли тоя човѣкъ? — запиталъ той кмета, като му посочилъ клисаря.

— Бей, та това е Доминго, нашиятъ клисарь!

— Доминго, — казалъ кралътъ, — ти успѣ да ме излѣжешъ. Защо дойде намѣсто господаря си? Страхъ ли го бѣше?

— Съвсемъ не, Ваше Величество. Но бива ли да се разваля спокойствието на попъ, като нашия, за нѣкак-ви си гатанки, които и простъ човѣкъ, като мене, ще разгатне? Азъ самъ го помолихъ да ме замѣсти въ сѣитбата, за да не бие пжтъ до тука.

— Да, хитрецо, но ти по тоя начинъ го отърва и отъ камшика. Нищо, азъ прощавамъ на господаря ти за твой хатъръ, но нѣма да го назначавамъ ни главенъ свещеникъ тукъ, ни придворенъ изповѣдникъ. Нека си стои въ селото: той нѣма глава за градски попъ. А на тебе давамъ тия сто жълтици награда. Па, като си отидешъ въ село, кажи на дѣда си попа, че е излѣзълъ по-уменъ, отколкото го смѣтахъ, щомъ има такъвъ уменъ и вѣренъ клисарь, какъвто си ти.

Магьосникътъ отъ Толедо и попътъ отъ Сантиаго

(Испаяска приказка)

Имало едно време въ града Сантиаго, дето е гробътъ на свети апостолъ Якова, единъ свещеникъ, отецъ Маркосъ. Той служелъ въ църквата Свети Яковъ, а щомъ се свърши службата, отивалъ си въ кжщи. Кжщата на тоя свещеникъ била близо до църквата. Въ нея живѣлъ той, заедно съ своята домоуправителка и съ единъ голѣмъ бѣлъ котаракъ. Най-голѣмото му удоволствие било, като се прибере въ кжщи, да гледа презъ прозореца дългото шествие отъ поклонници, които отивали къмъ гроба на свети Якова, за да пипнатъ неговия стапъ, обкованъ съ злато.

Отецъ Маркосъ, може да се каже, живѣлъ добре. Дори—много добре. Той билъ здравъ и тлъстичкъ. Расото му се добре опъвало на снагата. Ималъ си и коремъ, който прѣчелъ да се образуватъ гънки на дрехитѣ. При това, свещеникътъ билъ и по нравъ приятенъ човѣкъ, — веселъ, услужливъ, добрякъ. Билъ и уменъ, много по-уменъ отъ другитѣ попове въ града. Обичалъ да чете. Не си губѣлъ времето въ праздни приказки.

Веднѣжъ, като търсѣлъ въ библиотеката на църквата нѣкаква духовна книга, погледътъ му падналъ върху едно книжле; подвързрно съ червена кожа, съ пожълтѣли листа отъ кожа. Очевидно, книга доста стара. Разтворилъ я той. На всички страници имало изрисувани чудновати образи. Виждало се по всичко, че въ книгата се приказва за магия. Понеже по това време подобни книги били горени отъ католишката църква, отецъ Маркосъ разбралъ, че — кой знае какъ — тая книга

се е отървала по чудо. Затова я и взелъ, само отъ любопитство, да я прочете.

А книгата се оказала много любопитна. Като си отишелъ въ кѣщи, попѣтъ я зачелъ, дотогавашната му веселостъ преминала. Той почналъ да блѣнува по цѣли часове; не му се ядѣло; не му се и пиело. Само една мисль го измѣчвала — да изучи магията. А скърбенъ билъ той поради това, че въ книгата се казвало следното: „Истинското изкуство на магията се учи не отъ книги, а отъ майсторъ-магьосникъ. Книгитѣ не казватъ нищо. Тѣ само подбуждатъ човѣка да потърси ония, които ще го научатъ“.

Въ онова време имало само единъ прочутъ магьосникъ, чиято слава била голѣма. Той живѣлъ въ стария градъ Толедо. Казвали, че е научилъ своитѣ знания отъ арабитѣ и че има най-чудновати сили. Той се казвалъ Илианъ. Най-високо поставени лица отивали при него да го питатъ за това—онова и оставали много доволни. Той предсказалъ смъртта на бившия кралъ. Дѣщерята на единъ голѣмецъ той излѣкувалъ отъ неизцѣрима болестъ. Една отчаяна вдовца отишла при него и той, за да я утеша, накаралъ призрака на мъжа ѝ, който загиналъ въ войната, да ѝ се яви. Разказвали, че той знае въ тайна да прави злато отъ олово, цинкъ и желѣзо. Че може да подмладява старци. Че изцѣрва всѣ какви болести. А най-страшното, що разказвали за него, е—че можелъ да уморява хората на разстояние, безъ отрова или мечъ, само съ силата на своята воля.

Всичко това се разказвало съ трепетъ.

Отецъ Маркосъ го билъ чувалъ много пжти, но дотогава не му се вѣрвало, че е възможно. Малко ли нѣща разказватъ хората? Но, следъ като прочелъ чудната книга, той разбралъ, че и още много други нѣща сж възможни. Решилъ да отиде въ Толедо и да намѣри прочутия магъ.

Отишелъ при владиката, който му билъ вуйчо, и му казалъ, че иска да навести единъ боленъ приятель въ далечния градъ. Дали му отпускъ. Качилъ се отецъ Маркосъ на най-здравото муле, простилъ се съ своята домоуправителка, съ котарака си и съ енорияшитѣ, и тръгналъ по пжтя за Толедо.

Седемнадесетъ деня трѣбвало да пжтува свещеникътъ, докле стигне до далечния градъ. По пжтя си недояждалъ, недоспивалъ, не можелъ да си отпочине, както Богъ далъ. Дори на едно мѣсто го нападнали разбойници, но — като разбрали, че иматъ работа съ попъ, — не само не посегнали на живота му, а дори му не взели и всичкитѣ пари: оставили му, колкото да си продължи пжтя до Толедо.

Когато миналъ крепостната врата и навлѣзълъ въ самия градъ, попътъ се почудилъ, че за пръвъ пжтъ виждалъ нѣщо особно: всѣки търговски еснафъ заемалъ по една или две улици. Тукъ — майстори на оржжия, тамъ — тъкачи и сукнари, пò-натамъ — кожари и седлади, а още пò-натамъ — градинари. Въ съседнитѣ улици пъкъ — хлѣбари, месари, продавачи на зеленчукъ и плодове, гостилничари, винопродавци, сладкари и какви ли не още. Дълго трѣбвало да си пробива пжтъ съ мулето попътъ между многото хора, които се блѣскали по тѣснитѣ улички.

Най-сетне той излѣзълъ на една площадъ и запиталъ първия водопродавецъ, когото срещналъ, за кжщата на магьосника Илианъ. Показали му я. Той подкаралъ умореното муле по една стръмна улица и стигналъ предъ вратата, на която почукалъ не съвсемъ смѣло.

Магьосникътъ си билъ въ кжщи. Той поливалъ цвѣтята си, които се извивали около стълбоветѣ въ притвора на кжщата и пълзѣли нагоре. Вода черпѣлъ отъ голѣмия водоскокъ всрѣдъ двора. Въ притвора седѣла стара жена съ побѣлѣла коса и предѣла вълна. Малко надъ нея въ мъничка клетка, закачена на стената,

цвъргълъ веселощурець.

Магътъ билъ облъченъ въ дълга кафена дреха, та приличалъ на инокъ. Той билъ гологлавъ, съ дълга черна брада. За голъмо очудване на попа, никакъ се не изненадалъ отъ неговата поява. Като сложилъ кърчага, съ който поливалъ, наземи, той се приближилъ бавно да посрещне госта си.

Но тъкмо когато свещеникътъ се готвѣлъ да му каже, кой е и защо идва, магъосникътъ го пресѣкълъ и му рекълъ:

— Да не пилѣемъ време въ празни думи. Азъ те знамъ, кой си и защо си дошелъ. Ти си отецъ Маркосъ отъ Сантиаго. Тръгналъ си преди седемнадесетъ деня оттамъ, за да търсишъ Илиана магъосника, отъ когото желашъ да научишъ тайнствената наука да се правятъ магии. Водоносецътъ, когото срещна преди малко на площадъта, ти каза, де живѣя. Да, тая кжца е на Илиана, магъосникътъ, и азъ съмъ оня, когото търсишъ. Заповѣдай!

Свещеникътъ отъ Сантиаго, страшно зачуденъ, останалъ като вцепененъ. Какъ ще може тоя човѣкъ да знае всичко това, безъ да го е видѣлъ и безъ да му е казалъ нѣкой? Отецъ Маркосъ не билъ говорилъ никому за своитѣ намѣрения, дори и на домоуправителката, а още по-малко — на владиката. Значи, тоя мжжъ наистина знае наука, която е поразителна.

Магътъ приелъ попа съ всички почести, които се отдаватъ на гостенинъ отъ възпитанъ и добъръ домакинъ. Той го настанилъ въ най-хубавата стая на кжцата, отвелъ мулето му въ обора предъ пълна ясла, а после побързалъ да се върне при своя гостъ. Сложили закуска, която се видѣла на изгладнѣлия свещеникъ вкусна и превкусна, особно, като се сравни съ отвратителнитѣ ястия въ ханицата по пжтя. Следъ това, когато дошло време за кафе, Илианъ и гостътъ му седнали въ

хладния притворъ на кжщата и се заприказвали за магии. Водоскокътъ шуртълъ приятно, една едра, черна котка мъркала, а щурецътъ все още свирѣлъ.

Отецъ Маркосъ билъ сладкодуменъ, но Илианъ излѣзълъ по-сладкодуменъ отъ него. Тѣ се заговорили за миналитѣ времена, когато добриятъ и ученъ кралъ Алфонсо насърдчавалъ магията, наредъ съ другитѣ науки. Приказвали на дълго и за ония учени маги, които отивали до тамъ въ своята обичъ къмъ потайната наука, че — безъ да имъ мигне окото — изтърпѣвали страшни мъки и дори смъртъ.

— Да ме пази Богъ отъ подобна участъ! — казалъ попътъ. — Не че не съмъ готовъ да си дамъ живота за тайната наука, но не е разумно да се отива до тамъ. Все пакъ, азъ прекарахъ сума неприятности, за да стигна до Толедо, и съмъ готовъ да си дамъ цѣлия имотъ, стига да се съгласишъ да ми станешъ учителъ. Ако мога да науча поне мъничко отъ тая велика наука, която знаешъ ти, струва ми се, че и богатство, и слава, и високо положение: всичко е вѣтъръ.

— Не бързай, отче! Недей обещава, преди да си помислилъ. И други преди тебе сж искали отъ мене сжщата услуга, всичко сж обещавали, а не само, че не сж ми били признателни, но дори сж се правѣли отпосле, че ме и не познаватъ. Кой знае, отецъ Маркосе, да не би и светиня ти да забрави магьосника Илианъ, следъ като се върне въ Сантиаго?

— Можешъ ли предположи, че съмъ такъвъ неблагодарникъ? Азъ съмъ свещеникъ въ Сантиаго и, безъ да се хваля, надявамъ се, че за въ бждеще ще стигна до по-високъ чинъ, защото ме смѣтатъ за уменъ и ученъ. Кълна ти се, че ако нѣкога поискашъ отъ мене каквато и да е услуга, съ радостъ ще направя всичко, което мога. Ще го направя, понеже ти го дължа. Ако ти не стига моята честна дума, кълна ти се и като свещеникъ.

Магьосникътъ се усмихналъ, безъ да каже дума.

Малко следъ това той станалъ и рекълъ на слугинята :

— Марио, ние ще вечеряме довечера тукъ, но по-късно. Нека има приготвено две яребици, но да ги не печешъ, додето се върнемъ.

После се обърналъ къмъ попа и му казалъ:

— Щомъ толкова желаяшъ и щомъ обещаваешъ да бждешъ признателенъ, ще те посветя въ оная таинствена наука, отъ която се толкова много боятъ незапознатитѣ съ нея. Ще ти я преподамъ по сжщия начинъ, по който сж ми я преподали моитѣ учители, арабитѣ; тѣ бѣха много учени и не скриха нищо отъ мене. Хайде, да отидемъ въ онова тайно мѣсто, дето азъ правя своитѣ магии отъ дълго време насамъ.

Магътъ и свещеникътъ излѣзли отъ кжщата, прекосили улицата и навлѣзли въ една тѣсна уличка. Минали покрай църквата Свети Гинесъ и се спрѣли предъ една запустѣла кжща. Илианъ отключилъ вратата, влѣзълъ съ попа въ двора, и се запжтилъ къмъ единъ отъ жглитѣ на кжщата. Въ стената се виждала голѣма желѣзна халка. Магътъ я дръпналъ. Тя била споена о тежка каменна плоча, която се отваряла, като врата. Показала се хубава каменна стълба, чиито стжпала водѣли нѣкъде подъ земята.

Илианъ запалилъ единъ факелъ и заслизалъ по стжпалата. Следъ него вървѣлъ попътъ, но треперѣлъ отъ страхъ. Тѣ минали много стжпала, докле слѣзатъ въ единъ широкъ коридоръ. Тежка миризма се носѣла отъ влажнитѣ стени, обрасли съ жълтеникавъ лепкавъ мжхъ. Отъ потона капѣла вода. Пламъкътъ на факела почналъ да пращи.

— Сега минаваме подъ рѣката Таго, — рекълъ магьосникътъ.

Коридорътъ ги отвелъ до една заключена врата. Тя била отъ дърво, обковано съ голѣми желѣза. Виж-

дало се, че е много стара. Тукъ-таме по нея имамо надписи, доста изтрити отъ времето.

Свещеникътъ едва успѣлъ да прочече единъ отъ тѣхъ. Надписътъ гласѣлъ:

Царътъ, който отвори това подземие,
ще изпита и добрини и злини.

— Да не сме на прага на Херкулесовото подземие?
— попиталъ свещеникътъ, следъ като се прекръстилъ.

— Тъкмо тамъ сме. — отвърналъ магьосникътъ.
— Ей сега ще минемъ презъ вратата, що води въ чертога на тайнитѣ науки. Страхъ ли те е?

— Не, — отговорилъ попътъ, чиито зъби тракали.
— Но азъ съмъ слушалъ чудни нѣща за това подземие. Още когато бѣхъ дете, сж ми разказвали за една пещеря подъ рѣката Таго, дето Херкулесъ билъ натрупалъ голѣми съкровища. Готскитѣ царе я пазѣли, но не смѣели да влѣзатъ въ нея, да не би — ако влѣзатъ и взематъ нѣщо отъ съкровищата — да изгубятъ царството си. Всѣки отъ тѣхъ, щомъ се качи на престола, закачалъ на вратата по единъ новъ катинаръ, наредъ съ ония, що били закачили вече неговитѣ предци. Но ето, че се качилъ на престола кралъ Родриго. Единъ день той заповѣдалъ да счупятъ катинаритѣ и да отворятъ вратата...

— Да, — допълнилъ магьосникътъ. — Но, когато той и работницитѣ му прескочили прага, ужасенъ вѣтъръ задухалъ и угасилъ факлитѣ имъ. Тѣ чули страшенъ звънтежъ на желѣзни вериги. И Родриго и другаритѣ му се разтреперили . . .

При тия думи магътъ отключилъ вратата и влѣзълъ, но факелътъ му не угасналъ. Влѣзълъ съ него плахо и свещеникътъ.

— Ние сме вече въ прочутия чертогъ, дето Родриго видѣлъ на земята легналъ рицаръ, като че ли е заспалъ. Легналиятъ държелъ щитъ, на който пишело:

Смѣлъ трѣбва да е оня, който прочете това.
По негова вина ще бжде обезлюдена Испания.

— А що направилъ Родриго? Уплашилъ ли се?

— Не. Той билъ наистина смѣлъ. Дори и не трепналъ. Той си казалъ: „Никой не може да се похвали, че знае бждещето“. Сетне навлѣзълъ, както сторихме ние, въ други чертози, кждето имало още по-заплашителни надписи. Най-после стигналъ до дъното на подземието, дето сме сега ние. Тамъ имало великолепна покжщнина, златни украшения, цѣли купища скжпоценни камъни. Въ срѣдата на чертога кралятъ видѣлъ единъ ковчегъ и заповѣдалъ да го отворятъ. Нищо чудно се не указало въ него. Тамъ имало само единъ пожълтѣлъ коприненъ платъ. Заповѣдалъ да го разгънатъ. Тогава видѣли по плата, изписани съ ярки багри, войници, облѣчени съ румени и зелени дрехи, а на главитѣ — съ чалми. Тѣ яздѣли малки кончета съ увиснала грива и размахвали дълги копия. Уплашениятъ краль прочелъ следния надписъ:

Когато, о кральо, тоя платъ бжде развитъ
по твоя заповѣдъ, войници, като изписанитѣ
на тия образи, ще станатъ владѣтели
на Испания и на южнитѣ земи до морето

— А после?

— Родриго се уплашилъ и избѣгалъ отъ подземието. Изплашенитѣ работници били вече отдавна избѣгали. Сжщия день мавритѣ нападнали Испаная и я превзели.

Додето магътъ разказвалъ това предание, свещеникътъ отъ Сантяго търсѣлъ напраздно съкровищата и голѣмия ковчегъ, що билъ видѣлъ последниятъ готски краль. Чертогътъ билъ широкъ; стенитъ и подътъ му били издѣлбани въ скалата. Имало полички съ много книги. Стѣкленици и вази отъ всѣкакъвъ видъ стоели на дебели маси отъ джбово дърво. Въ дъното имало тухлена пещъ, прекривена тржба на капака. Отъ потона

висѣли исполински крокодили и голѣми нощни птици съ разперени крила.

Най-чудното било, че всичко това се виждало ясно, като че ли го освѣтява слънцето. А не се виждало, откъде иде свѣтлината. Но още по-чудно било това, че предметитѣ нѣмали сѣнка.

Свещеникътъ отъ Сантиаго билъ отначало много изненаданъ, ала отпосле се поуспокоилъ, като видѣлъ, колко е самоувѣренъ и спокоенъ Илианъ. Загледалъ се той въ чудноватитѣ предмети наоколо и се питалъ, защо служатъ тѣ.

Но следъ малко учителътъ му го поканилъ да седне на единъ удобенъ столъ, предъ маса, претрупана съ книги по магия, и почналъ да го просвѣщава по тайнитѣ науки. Подиръ това почнали заедно да четатъ латински и арабски книги съ вълшебни заклевания и да извикватъ разни духове — и добри, и зли. После Илианъ запозналъ своя ученикъ съ тайнитѣ свойства на билкитѣ и металитѣ.

На мръкване си отишли. Тѣй, много дни подъ редъ, идвали тѣ въ подземнето и работѣли чакъ до вечерята. Малко по-малко свещеникътъ отъ Сантиаго навлѣзълъ въ тайнитѣ на вълшебната наука и Илианъ се радвалъ, че има ученикъ — прилеженъ, жаденъ за знания, способенъ да разбере веднага и най-мжчното, готовъ да работи неуморно,

Една вечеръ, както четѣли, вратата на чертога се отворила и влѣзли двама мжже. Дрехитѣ имъ сѣли изпрашени, а обувкитѣ — разкъсани отъ камънитѣ по пята. Тѣ казали, че ги праща владиката отъ Сантиаго, който билъ тежко боленъ; като чувствувалъ, че приближава последниятъ му часъ, молѣлъ своя сестреникъ, отецъ Маркосъ, да отиде веднага при него.

Свещеникътъ се разтревожилъ, като чулъ тая вестъ. Първата му мисль била да се сбогува веднага съ магьогника и да тръгне за Сантиаго. Но пъкъ какъ да

остави стъкленитѣ, ретортитѣ, книгитѣ и чудната наука, която тъкмо билъ започналъ да опознава и която го привличала все повече и повече отъ день на день?

— Сега ли намѣри вуйчо ми да се разболѣе! — казалъ той. — Не знамъ, що да правя.

Дълго се колебалъ той, но най-после обичята му къмъ тайнитѣ науки надвила. Той далъ на двамата пратеници писмо, въ което казалъ на вуйча си, че съжалява, за дето не може да трѣгне веднага, и се надява скоро да го види оздравѣлъ. После се заловилъ отново за прекжснатата работа.

Минавали дни, седмици, месеци. Свещеникътъ отъ Сантиаго почналъ да става много ученъ могъосникъ. Той знаелъ вече науката за числата, можелъ да превръща нѣкои прости метали въ злато, умѣлъ да прави отъ билки лѣчебни питиета, научилъ много тайнствени заклевания, чрезъ които заповѣдвалъ на духоветѣ. Най-сетне, и умѣлъ да отгатва бждещето на човѣка по чертитѣ на ржката му и по негозия почеркъ.

Една вечеръ, като кълцалъ въ бронзовъ хаванъ скорпиони, пържени въ зейтинъ, за да получи балсамъ противъ ухапване отъ змии, скорпиони и други отровни животни, въ чертога влѣзли двама чужденци. Тѣхнитѣ разкошни дрехи били опрашени; бѣлитѣ имъ кожени чизми съ сребърни шпори били изцапани отъ потята на конетѣ и отъ търкането.

Благороднитѣ пжтници се приближили до отецъ Маркоса, цѣлунали му съ почитъ ржка и му казали, като колѣничили предъ него на едно колѣно:

— Ваше Високопреосвещенство, приежете тия писма, подпечатани съ златенъ воскъ. Ние сме оржженосци на владиката на Сантиаго. Вашиятъ вуйчо почина и посочи васъ за свой замѣстникъ и приемникъ. Готови сме да ви служимъ, както сме служили на вуйча ви.

Отецъ Маркосъ се много изненадалъ отъ тая приятна новина. Откакъ му влѣзла въ ума мисълта да научи магия, той забравилъ бждещето и то го не занимавало

твърде. Но новината му се видѣла приятна и възбудила неговото заспало самолюбие. Той билъ вече постигналъ всичко, що желаелъ. Отъ Илиана-магьосникъ билъ научилъ много нѣща. Сега вече можелъ да замине за Сантиаго, като си вземе сбогомъ отъ магьосника, и да се върне въ града, облѣченъ въ теменужно расо и съ теменужни ржкавици на киткитѣ, — да се върне въ хубавия градъ Сантиаго, дето е гробътъ на свети Якова и дето ще го посрещнатъ съ удари на камбани.

Като си мислѣлъ за тоя тържественъ приемъ, и то въ оня градъ, отъ който избѣгалъ, безъ да се обади нѣкому, облѣченъ като селски попъ, отецъ Маркосъ се усмихналъ.

Но гласътъ на магьосника го сепналъ. Илианъ го поздравилъ съ голѣмата сполука. Той му изказалъ своята голѣма радостъ. А следъ това му напомнилъ обещанието, що билъ далъ, когато пристигналъ въ Толедо. Щомъ е вече владика, отъ него ще зависи кого да назначи на своето свещенишко мѣсто въ Сантиаго. Прѣчи ли му нѣщо да даде това мѣсто на Илиановия синъ, който е простъ селски попъ нѣкаде въ Ламанча?

— Това ще бжде за него напълно заслужено, — добавилъ магьосникътъ, — защото е училъ дълги години въ Саламанка богословие. А и за мене ще бжде голѣма утеха: поне за него да не мисля, като знамъ, че е добре.

Отначало новиятъ владика не казалъ нищо. Той се дори усмихналъ. Но следъ това се позамислилъ и се слабо намръщилъ.

— Извини ме, учителю, — рекълъ той на Илиана, — но азъ имамъ друго намѣрение. Отдавна ми идѣше на умъ, ако стана нѣкога владика, да отстѣпя попското си мѣсто на своя братъ, който попува въ едно далечно село. Бива ли да излѣза неблагодаренъ къмъ своитѣ близки? Особно пъкъ къмъ единъ онеправданъ отъ сѣдбата братъ. Но увѣрявамъ те, че съ това никакъ не желая да наскърбя сина ти. Нека дойде съ мене въ моя владишки дворецъ. Тамъ ще има и пари да живѣе, и

време да поучава народа, па и ще напредне полека-лека. А и тебе моля да ме придружишъ. Въ моя владишки дворецъ ще се намѣри винаги мѣсто за магьосника Илианъ.

Магьтъ помълчалъ малко. Той билъ, очевидно, изненаданъ отъ думитѣ на новия владика. Но после се съгласилъ да отиде съ него и съ сина си въ Сантиаго. То се знае, че въ града посрещнали владиката най-тържественно. Всички християни излѣзли надалекъ, извънъ градскитѣ врата, и го придружили на блѣскаво шествие чакъ до двореца му. Въ това време, както му е редътъ, камбанитѣ на всички църкви биели.

Отъ тогава настъпили за отецъ Маркоса блажени дни. Всички му отдавали почести, каквито не билъ и сьнуваль. Той живѣлъ разкошно въ блѣскавия си дворецъ. Можелъ да има всичко, що пожелае. А колкото се отнася до магьосника и неговия синъ, тѣ живѣли, забравени отъ всички, наредъ съ многобройнитѣ чиновници на владиката. Маркосъ се и не сѣщаль за тѣхъ.

Единъ день дошло отъ Римъ важно съобщение: владиката отъ Сантиаго билъ назначенъ кардиналъ и папата го канѣлъ да отиде при него.

Щомъ се научилъ за това, магьосникътъ се явилъ предъ бившия си ученикъ и му казалъ :

— Спомни си, що ми бѣше обещалъ преди време! Благоволи най-сетне да дадешъ на сина ми своето владишко мѣсто: той го заслужава напълно и по-добъръ наследникъ отъ него не можешъ намѣри.

Владиката погледналъ магьосника съ досада.

— Не ми се сърди, — рекълъ той, — но отъ нѣкое време насамъ съмъ намислилъ да отстъпя това мѣсто на вуйча си, който е свещеникъ въ града Леонъ. Тоя мой сродникъ е вече доста старъ и напълно заслужава да му изкажа съ това своята признателность. Най-сетне, той е майчинъ ми братъ. А пъкъ ти и синъ ти ще дойдете съ мене въ Римъ. Тамъ ще живѣете отлично.

Явно било, че Илианъ изслушалъ съ огорчение отговора на владиката. Но все пакъ той се съгласилъ съ

неговото предложение. Отишли въ Римъ съ новия кардиналъ. Бившиятъ попъ отъ Сантиаго влѣзълъ въ свещения градъ на носилка отъ порпурна коприна, заобиколенъ отъ голѣма тълпа народъ, при звѣна на камбанитѣ отъ всички църкви. Папата го приелъ ласкаво и го обсипалъ съ милости.

Папата билъ старъ и боленъ. Той умрѣлъ. Тутакси кардиналитѣ се събрали да му избератъ замѣстникъ. Станало нѣщо необикновено: избрали най-младия кардиналъ. отецъ Маркоса. И ето ти, че бившиятъ владика отъ Сантиаго заелъ седалището на свети апостолъ Петра.

Още сжщия день магьосникътъ отишелъ при новоизбрания папа и го помолилъ да отстъпи на сина му кардиналското мѣсто.

— Вече два пжти, — рекълъ той, — ти ми отказвашъ. Не вѣрвамъ да ми откажешъ и сега. Синъ ми заслужва да бжде награденъ за това, че ти е помагалъ съ всичкитѣ си знания и сили, докле ти бѣше владика, а после кардиналъ. Па и азъ съмъ ти билъ, ако си спомняшъ, учитель преди години.

Но колкото повене говорѣлъ Илианъ, толкова повече се мръщѣлъ новиятъ папа. Последниятъ заявилъ, че молбата не му е приятна.

Тогава Илианъ казалъ :

— Нека си спомни Ваше Светейшество, че ние съ сина ми живѣхме като захвърлени въ Сантиаго и тукъ. Въ Толедо бѣхме много по-щастливи.

Папата мълчелъ надменно, сякашъ не чува тия думи.

— Нима не помнишъ, — запиталъ го магьосникътъ, — оня день, когато пристигна изморенъ въ Толедо и почука на вратата ми? Ти бѣ тогава съсипанъ отъ умора, гладенъ не само за знания, но и за хлѣбъ. Не те ли нахранихъ? Не те ли изучихъ на всичко, което знаехъ? И не постигна ли високитѣ мѣста, що заемашъ отъ тогава насамъ, съ помощта на тайнитѣ науки?

— Млъкни, проклетнико! — викналъ папата, разтреперанъ отъ гнѣвъ. — Забранявамъ ти да ми напом-

няшъ това време, когато бѣхъ заблуденъ! Ти си вещеръ, който изравя хорски трудове и вика духове на мъртвци — и нищо повече. Ти печелишъ отъ магии. Махни се отъ тука! Пръждосай се въ Толедо, та лъжи други съ своитѣ глупости! Не ти позволявамъ да живѣешъ за напредъ на моя смѣтка.

И, като извикалъ своя домоуправителъ, папата му заповѣдалъ да изяжди Илиана не само отъ двореца, а и отъ Римъ, и да не позволява никому да му дава храна.

— Нека го храни дяволтъ, — рекълъ. — Тѣ сж съ него стари съдружници.

Но когато папскитѣ слуги се приближили до магьосника, той ги спрѣлъ и казалъ:

— Щомъ Ваше Светейшество ми не дава дори хлѣбъ и ме пжди като куче, отъ дома си, азъ съмъ принуденъ да изямъ самъ дветѣ яребици, които бѣхъ поржчалъ за двама ни.

И, като се обърналъ къмъ нѣкакво невидимо лице, казалъ:

— Марио, опечи яребицитѣ!

При тия думи се разтърсила земята, загърмило и засвѣткало. Когато престанала бурята, изчезналъ и папски дворецъ, и домоуправителъ, и слуги. Донъ Маркосъ се озовалъ отведнѣжъ въ Толедо, въ двора на Илиана магьосникъ. Наоколо цвѣтѣли цвѣтията. Свещеникътъ отъ Сантиаго се видѣлъ, че седи всрѣдъ двора. Той билъ въ своето попско расо отъ груба вълна. Водата подскачала въ водоскока и бистрата струя описвала свѣтли джги.

Въ притвора седѣла старата слугиня и предѣла вълна. Въ малката клетка, закачена на стената, нагорещена отъ залъзващето вече слънце, пѣлъ щастливиятъ и веселъ шурець.

Жена и папагалъ

(испанска приказка)

Имало едно време въ Мадридъ единъ мъжъ, който любопитствувалъ много да знае, що прави жена му, когато не си е въ къщи. Той разпитвалъ много пжти слугинята, но тя — кое отъ голѣма хитростъ, кое отъ голѣма глупостъ — му отговаряла тъй, че не можелъ да разбере нищо.

А той трѣбвало често да пжтува, понеже билъ търговецъ на вълна. Върне ли се, съпругата му започвала да се оплаква, че е прекарала много зле, макаръ че къщната работа я карала за малко да забрави досадата.

— Ахъ, мой мили мъжо, — казвала му тя, — страшно се затъжилъ за теб! Заминешъ ли за нѣкжде, сякашъ е залѣзло слънцето: толкова ми става тъмно на душата и на сърдцето. Безъ тебъ не мога единъ мигъ.

Тия думи били казвани съ толкова нѣжностъ, че съпругътъ не можелъ да не повѣрва на жена си.

Веднѣжъ, като ходѣлъ по улицитѣ на Барселона, търговецътъ срещналъ човѣкъ, който носѣлъ на пестника си много хубавъ бѣлъ папагалъ.

— Кой ще купи князя, царя, императора на папагалитѣ? Продавамъ го за една жълтица: то се казва безъ пари. Той говори. Пѣе. Плаче. Той вижда всичко. Знае всичко. Казва всичко. Кой ще купи моето съкровище — царя на папагалитѣ?

Мадридецътъ се приближилъ.

— Наистина ли твоята птица може да разкаже всичко, що е видѣла?

— Дали може ли, питашъ? Чуй самъ и се увѣри
Хайде, папагалчо, кажи ни, що си видѣлъ отъ снощи
насамъ!

Птицата си затворила за мигъ сивитѣ клепахи надъ
малкитѣ кржгли очи и заговорила:

— Ти се върна късно и вдигаше голѣмъ шумъ.
Събуди ме. Ти запали свѣщника и азъ те видѣхъ, че
вървишъ на криво, и че приказвашъ неприлични думи,
както правишъ презъ ония вечери, когато си пиянъ . . .

— Недей му забелязва! Азъ бѣхъ наистина по-
закъснѣлъ съ нѣколцина приятели, но не бѣхъ чакъ
толкова пиянъ, колкото казва той. Него го е ядъ, че
съмъ го събудилъ. Продължавай, папагалчо!

— Ти си легна, както си бѣше облѣченъ, заспа
веднага и тая заранъ, като се събуди, погледна ме и каза:
„Дали ще срещна днесъ нѣкой глупакъ, комуто да про-
дамъ скжпичко своя старъ папагалъ?“

— Господарьо, извинете ме! Азъ не казахъ „глупакъ“.
По-право, не че не казахъ, но искахъ да река „чужде-
нецъ“ или „богаташъ“. Птицата не е добре разбрала.

— Както и да е, — казалъ търговецътъ. — Тоя
папагалъ ми се харесва и азъ ще бжда оня глупакъ,
който ще го купи.

Той броилъ паритѣ и взелъ птицата.

Презъ време на цѣлото пжтуване търговецътъ се
развличалъ съ папагала. Той се рѣдвалъ, че е намѣрилъ
сѣкривище, каквото тарсилъ отдавна.

Остане ли за малко свободенъ и на саме, той за-
питвалъ папагала, що е видѣлъ и чулъ. И чудната птица
почвала да му разказва съ голѣми подробности за вси-
чко; за глѣчката въ ханищата вечеръ, когато надойдатъ
хора, и сутринъ, когато се разотиватъ; за караницитѣ и
хулитѣ на мулетаритѣ; за оплакванията и виковетѣ на
пжтниците. Папагалътъ наподобявалъ провлѣчения кръ-
съкъ на водопродавцитѣ и млѣкаритѣ, престорено-жал

нитѣ хленчения на просяцитѣ край пжтя и лая на кучетата.

А запита ли го господаря му: „Що правихъ азъ тая нощъ?“ — папагалътъ почвалъ толкова звучно да хърка, че добродушниятъ човѣкъ се смѣль съ сълзи.

Когато стигнали до вратитѣ на Мадритъ, търговецътъ рекълъ на птицата:

— Чуй, папагалчо, какво ще ти кажа! И запомни добре всичко! Азъ ще те натъкмя въ кжщи, за да виждашъ и чувашъ всичко, що става тамъ. Но ти си отварай на широко очитѣ и ушитѣ, та вечерята да можешъ ми разказа всичко подробно и точно.

Папагалътъ обещалъ да служи вѣрно на господаря си.

Като влѣзли въ кжщи, тѣ били посреѣнати съ радостни викове. Търговецътъ подарилъ птицата на жена си, а съпругата му поблагодарила, като казала, че по-скжпъ даръ отъ тоя не би дарилъ никой съпругъ на жена си. Малко следъ това, дори безъ да си отпочине отъ дългото пжтуване, мжжътъ излѣзълъ, като се извинилъ, че има неотложна работа въ града. А въ сжщность той горѣлъ отъ любопитство да узнае, що ще прави жена му въ негово отсѣствие.

Жената била доста ленива, лакома и жадна за удоволствия. Но пѣкъ била и много хитра. Умѣла да заблуждава мжжа си и той вѣрвалъ, че въ цѣль Мадридъ не ще се намѣри жена пò-работлива, пò-пестовна и пò-скромна.

Когато се върналь вечерята, той взель папагала на страна и му казалъ:

— Хайде сега, папагалчо, разкажи ми, що стана, като излѣзохъ отъ кжщи!

— Щомъ затвори вратата, господарю, тя рече: „Добъръ пжтъ! Дано си счупишъ краката!“ „После извика: „Луизо! Луизо!“ Слугинята се обади и тя ѝ каза: „Скоро ми свари голѣма чаша шоколадъ съ канела и ми дай

повече бисквити!“ Тя изеде всичко, а на мене не даде дори и трохитъ.

— Но ти не бѣше тогава още гладенъ, нали?

— Не бѣхъ, но това ми се не харесва. Ти ме никога не забравяшъ, каквото и да ядешъ.

— Продължавай, папагалчо!

— Сетне тя отвори прозореца къмъ двора и викна, та разцепи въздуха: „Енрикито! Енрикито!“ Малко следъ това дойде една млада жена и тя ѝ каза: „Ще повървашъ ли, моя мила, че онова говедо — мжжъ ми — се върна? Не ще мога да отида съ тебе тая вечеръ на театъръ. А той е такава стипца, че самъ не ще ме заведе никога. Току що си дойде отъ Барселона и не можа да намѣри да ми подари нѣщо по-добро, а ми донесе ей това отвратително звѣрче.“ Отвратителното звѣрче съмъ азъ.

— Разбира се, ти си. После?

— После тѣ почнаха да ме разглеждатъ отъ вси страни и да ме дразнятъ по хиляди начини. Почнаха да нападатъ езика ми, че билъ черенъ, и очитѣ ми, че били кржгли. „Той е ужасенъ“, — каза Енриката. — „Ба, не е по-ужасенъ отъ старата маймуна, която ми го донесе“, — рече тя. А старата маймуна си ти.

— Безъ забележки! Що стана после?

— После тѣ излѣзоха и дветѣ и донесоха сума вкусни нѣща. Изядоха ги, а на мене не дадоха. Когато си пиеха кафето, дойде една стара жена и предложи на оная да си купи пръстенъ за хиляда реала. Оная рече „Мжжъ ми е скжперникъ и ми не позволява да купувамъ скжпоценности“. — „Ба, голѣма работа!“ — каза бабата. — „Ти и тѣй имашъ да ми давашъ вече петнадесетъ жълтици; ще ти дамъ пръстена, па ще те почакамъ за паритѣ“. И онази го купи.

— Сигуренъ ли си, папагалчо?

— Съвсемъ сигуренъ. Тя скри пръстена въ чекмеджето на туалетната си маса и каза: „Той е толкова глупавъ, че не ще се сѣти никога да потърси тамъ“.

— Добре. Продължавай!

— Бабата си отиде. Отиде си и Енриката. Тогава оная се облѣче въ нова рокля, много хубава, и се наръси съ парфюмъ, отъ който ми идѣше да припадна. После каза: „Сигурно въ градината ще да има сега много кавалери. Дали ми е хубава намѣтката и дали изглеждамъ хубавичка, за да ме харесатъ?“ Тя си забодѣ въ косата каранфилъ и каза на Луиза: „Ако дойде господарьтъ, кажи му, че съмъ отишла на църква за вечерня“. И излѣзе.

— Излѣзе ли, казвашъ? А после?

— После нищо. Върна се пѣейки. Засмѣна и весела. Съблѣче си намѣтката и праздничната рокля. Сетне се върна и ти.

Търговецътъ сложилъ отново птицата въ клетката и нахранилъ я, па отишелъ при жена си.

Тя била седнала на единъ столъ, уморена и бледна.

— Добре, че дойде, скъпи ми мъжо. Азъ се съсипахъ отъ работа днесъ. Не ми остана време ни да хапна, ни да излѣза да се поразходя. Страшно съмъ уморена. Все за тебъ съмъ мислила.

— Тѣй ли? Ами когато излѣзе онова говедо — твоятъ мъжъ — не се ли напи съ шоколадъ и не си ли хапна половина кило бисквити? Ами съ приятелката си Енриката, не накупихте ли всѣкакви сладкиши и не ги ли изядохте? Па и като бѣше уморена отъ много работа, какъ ти се прииска да се поразходишъ по градината, за да се срѣщашъ съ ония млади и хубави кавалери — да ги взематъ дяволитѣ! Па и тебе да взематъ, заедно съ тѣхъ, проклета, безсрлмна жено!

Тая вечеръ се вдигнала голѣма кавга въ кѣщата на вълнаря. Дълго се карали мъжътъ и жената. Макарьче тя опитала всички срѣдства, съ чиято помощ жени-

тѣ сж свикнали да гасятъ гнѣва на своитѣ мжже, търговецътъ не можалъ да се увѣри, че жена му го не лъже,

На заранята домакинята се скарала на своята слугиня :

— Кой ти позволи тебе да разправяшъ на мжжа ми, що е ставало вчера у дома? Слава Богу, моята съвѣсть е чиста, но ти нѣмашъ право да казвашъ никому, кжде съмъ била и що съмъ правила. Никому: разбра ли?

— Че азъ никому не съмъ казвала. Дори никой не ме е и питалъ.

— Лъжло! Не те е срамъ! Ще те науча азъ да си стискашъ езика между зжбитѣ.

И — чааатъ! чааатъ! — ударила на Луиза два плесника. Слугинята се разплакала. Плакала чакъ до вечерята.

На другия день, че и на пò-другия, съпругата на търговеца си останала въ кжци, ужъ заета съ много работа. Но на третия день било недѣля. Търговецътъ излѣзълъ по работа още сутринята. Луиза сжщо получила позволение да излѣзе. Господарката ѝ я пуснула нарочно, за да нѣма кой да донася на мжжа ѝ, що е правила тоя день.

Къмъ обѣдъ Енриката дошла. Дветѣ приятелки си говорили неврѣли-некипѣли и яли банички и сладкиши чакъ до вечерята.

Късно вечерята търговецътъ се върналъ. Той пакъ разпиталъ папагала и узналъ, що е правила съпругата му презъ деня.

Отишелъ при нея и я попиталъ какъ е прекарала безъ него.

Тя рекла намусено:

— Какъ? Не можешъ ли си представи какъ? Слугинята излѣзе подиръ тебе и остави на мене всичката работа. Ни за мигъ не можахъ да си почина. Цѣлъ день съмъ шетала. Отъ работа не можахъ дори и въ църква да отида.

— Ами що правихте съ Енриката? Кой яде сладкиши отъ обѣдъ до мръкване?

— Ти пъкъ какъвъ си подозрителенъ! Вѣрно е, че надвечеръ дойде Енриката. Клетата жене се бѣше затъжшила за мане. Донесе две-три банички.

Жената побѣснѣла, като видѣла, че и най-малкитѣ ѝ движения се следятъ и съобщаватъ на мъжа. Отъ друга страна, тя разбрала, че е обидила безъ право слагинята. Повикала я и ѝ каза:

— Не можешъ ли да разберешъ, кой подслушва и подглежда въ тая къща, когато нѣма ни тебе, ни мъжа ми? Кой му казва, що е станало презъ деня?

— Господарке, — отвърнала Луиза, — не може да бжде никой другъ, освенъ тоя проклетъ папагалъ, който вижда и чува всичко. Тая барселонска птица, да я взематъ дяволитѣ, говори толкова добре, колкото ние съ тебе. Господарьтъ я разпитва всѣка вечеръ, безъ да чуешъ ти, и тя му ризправя всичко — отъ игла до конецъ.

— Ако е папагалътъ, азъ ще му затворя кълвуната, та нѣма вече да каже дума. Ела ми помогни!

Пренесли птицата въ една тъмна стая. Господарката взела градинската поливалка и почнала да изсипва върху папагала вода. Той усѣтилъ кипкитѣ и почналъ да си разгърсва снагата, както правятъ птицитѣ, когато ги навали дъждъ.

— Страшенъ дъждъ завалѣ! — си казалъ папагалътъ. — Такъвъ пропивенъ дъждъ не ме е валѣлъ до сега.

Следъ това жената запалила една свѣщъ, взела огчедало и почнала да го върти тъй, че да хвърля блѣсъци въ очитѣ на птицата. А въ сжщото време Луиза удряла въ кухнята една бухалка по коритото, като че ли гърми.

— Голѣма буря се вдигна! — си казалъ папагалътъ. — Ето свѣтковици, а и гърмотевици се чуватъ. Лошо време.

И той се изплашилъ толкова много, че се скрилъ въ единъ жгълъ на клетката.

Най-после всичко това спрѣло. Но клетиятъ папагалъ, скованъ отъ студъ, треперѣлъ и не смѣлъ да си отвори очитѣ въ клетката.

Следъ нѣколко часа господарътъ му си дошелъ. Клетката била тихичко пренесена на мѣстото си. Перата на птицата били вече изсѣхнали, но тя все още треперѣла отъ страхъ.

— Е, папагалчо, кажи ми, що видѣ днесъ?

— Какъ ще мога да видя нѣщо презъ време на тая ужасна буря? Малко остана да ме намѣришь убитъ отъ гърмотевица.

— Каква буря? Каква гърмотевица? Ти бълнувашъ ли?

— Какъ ще бълнувамъ? Тая заранъ се вдигна грозна буря. Дъждъ се лѣеше на потоци. Пороень, силенъ. Флакъ, флакъ, флакъ! — все по гърба ми, Като че ли море се излѣ отъ небето. Свѣтковицитѣ бѣха толкова силни, че ми заслѣпяваха очитѣ. А после, като почнаха едни гърмотевици: бумъ, балабуууумъ! бумъ балабууууумъ! бумъ, балабууууууууумъ! Толкова оглушителни бѣха, че и сега ме боли глава. Сякашъ сж ме били съ тояга.

— Значи, ти си ме лъгалъ, безочливъ проклетнико! — казалъ ядосано търговецътъ. — Ти казвашъ, че е имало буря, когато цѣлъ день бѣше ясно небето. Сега разбирамъ, че и ония глупости, които ми разказваше тия дни, сж толкова вѣрни, колкото и това за днешната буря. Вонещо птицо! Съ твоитѣ лъжи ти ме накара да се усъмня въ най-добродетелната жена и да се скарамъ съ оная, която е бисеръ между съпругитѣ. Твоятъ господарь казваше, че оная, който ще те купи, ще бжде

глупакъ. Но ако съмъ билъ глупакъ до сега, да не мислишъ, че ще си остана такъвъ и за въ бждеще? Тя се свърши!

И търговецътъ откъсналъ главата на върната птица.

Отъ тогава той заживѣлъ въ миръ съ жена си. Тя му простила подозренията, а той останалъ съ увѣреността, че съпругата му е най-трудолюбивата и най-върна отъ всички жени. Той прекаралъ щастливи дни, защото се не мжчелъ да узнава, какво прави жена му. Въ цѣлия Мадридъ нѣмало по-честито семейство.

Господарката на езерото

(испанска приказка)

Въ онова време, когато скитащитѣ се рицари ходѣли отъ градъ на градъ, да дирятъ подвизи и слава. Единъ безстрашенъ рицарь, яхналъ бѣль конь и, следванъ отъ своя оржженосецъ, минавалъ единъ день по блѣскавата Кастилия. Той билъ облѣченъ въ желѣзна броня, украсена съ злато; наврѣхъ копиецо му се вѣлѣ червенъ прѣпорецъ, а на щита му имало изписанъ лѣвъ и кжсъ надписъ: „Безъ страхъ“.

Той идвалъ отъ Арагона, дето билъ надвилъ на състезания много рицари, и отивалъ въ Валадолидъ, за да постъпи на служба при краля. Пѣтътъ билъ еднообразенъ. Прашна и суха равнина, презъ която тече спокойна рѣка съ пѣсъкливи брѣгове. Земя безъ зеленина, тукъ-тамѣ набраздена и засадена съ лози. Горещо слънце. Рицарьтъ се чувствувалъ уморенъ — не отъ пѣтуване, ами отъ бездействие: нѣмало съ кого да се бие по тия мѣста.

Както яздѣли, оржженосецътъ му казалъ:

— Господарьо, пладне е вече. И полека да вървимъ, все ще стигнемъ надвечерь въ Валадолидъ. Нека потърсимъ нѣкое ханче да си отпочинатъ конетѣ. Тамъ ще ни дадатъ студена вода, а може да намѣримъ и храна. Ще почакаме, докле мине горещината, па ще прѣдължимъ пѣтя си по хладъ.

— Добре, — отговорилъ рицарьтъ. — Да се спремъ, дето кажешъ.

Тѣ се запѣтили бавно къмъ нѣколко кжщи, които изглеждали отъ далече като купчини червенъ пѣсъкъ. Влѣзли въ двора на бедното ханче, дето ги не посрещ-

налъ никой. Оржженосецътъ отвелъ конетъ въ обора, следъ което влѣзълъ въ голѣмата стая за пѣтници, дето билъ вече седналъ господарьтъ му.

Ханджията имъ казалъ: „Добре дошли“ — и почналъ да имъ готви обѣдъ. Въ единъ кѣтъ на стаята седѣлъ беденъ свирачъ, облѣченъ въ окжсани дрехи. Той оставилъ китарата, на която свирѣлъ до тогава, за да разгледа току що влѣзлитъ пѣтници. После се приближилъ до рицаря и го запиталъ, би ли желалъ да му изпѣе нѣкоя пѣсень.

— Ако искашъ да ми направишъ удоволствие, — отвърналъ му рицарьтъ — недей възпѣва ни моитъ подвизи, ни чуждитъ. За мене ти не знаешъ нищо. Каквото и да изпѣешъ, ще бжде лъжа. А почнешъ ли да възпѣвашъ чужди подвизи, може да се роди въ сърдето ми завистъ. Най-добре ще бжде, ако ми кажешъ, кжде би можелъ Безстрашниятъ Рицарь да намѣри нови приключения.

— Азъ знамъ такава страна, господарчо. Чувалъ ли си нѣщо за Господарката на Езерото?

— Не съмъ. Но самото име, що спомена, вече буди любопитство. Разкажи ми, що знаешъ за тая жена.

— Близко до Паленсия се простира голѣма равнина, която тамошнитъ хора наричатъ Зелена Долина. Върѣдъ нея има широко и дълбоко езеро. Едно време, когато живѣеше Херкулесъ, който ходилъ по тия мѣста, тамъ имало нѣкакъвъ исполинъ, много зълъ. Той измжчвалъ населението. Херкулесъ събралъ юнаци и съ тѣхна помощъ убилъ великана. Селянитъ, като се научили за тоя подвигъ, издигнали клада, изгорили на нея трупа на убития и хвърлили пепельта въ езерото. Въ тоя мигъ се зачули издънъ езерото страшни викове и писъци. Водата закипѣла, ужасенъ вѣгтеръ се повдигналъ и всички хора, които се били насъбрали на брѣга, били отнесени отъ вихъра. Едни се издавили, а други, които успѣли да избѣгатъ, не смѣли следъ това да се приближатъ до

това мѣсто. Замръкнатъ ли пжтници на брѣга, тѣ чували отъ време на време викове, сякашъ нѣкой моли за помощъ. Но отидатъ ли тамъ, отдето се чуваль викътъ, той почвалъ да се чува отъ другия брѣгъ. Тѣй тѣ обикаляли цѣла нощъ около езерото, безъ да видятъ нѣкого.

— Чудни нѣща разказвашъ ти. Продължавай!

— Следъ време надошли бедни рибари да ловятъ риба въ езерото. Тѣ хващали грозни риби, пò-черни отъ катранъ. Сложатъ ли ги въ тиганя, да ги пържатъ, или на скарата, да ги пекатъ, рибитѣ се превръщали на вжглени, а после отведнъжъ изчезвали: никой не можель да разбере, кжде сж отишли. Но всичко това е още нищо. Въ днешно време ставатъ тамъ много пò-чудни работи. По брѣговетѣ на това езеро, дето не расте ни трева, ни дори мѣхъ, презъ нѣкои вечери хората виждатъ изведнъжъ, като по вълшебенъ знакъ, да се издигатъ замъци и крепости. Войници, облѣчени въ броня и цѣли въоръжени, излизатъ отъ водата и почватъ да се биятъ съ такова настървение, че звънътъ на оръжието имъ прѣчи на хората да спятъ на десетина километра наоколо. Когато се уморятъ отъ боя, тѣ подпалватъ замъцитѣ. Цѣли нѣколко часа пламти пожаръ и всичко се освѣтява отъ огъня. Сетне нѣма и следа отъ замъцитѣ и крепоститѣ. По брѣга на езерото се виждатъ само камъни и пепель, а водата закипява и става толкова гореща, че не можешъ си п̀хна ржката въ нея.

— Вѣрно ли е всичко това?

— Вѣрно е господарьо: азъ съмъ го виждалъ съ очитѣ си. Най-после всичко утихва и тогава се явява една млада жена съ чудна хубость. Косата и роклята ѝ сж златисти. Очитѣ ѝ приличатъ на звезди. Тя п̀е и гласътъ ѝ е пò-сладкъ отъ гласа на славея. Ония, които я слушатъ, обладани отъ желание да я видятъ отблизо, настѣпватъ къмъ езерото и стигатъ чакъ до водата. Тя ги вика и кани да я последватъ въ царството ѝ. Много рицари, привлѣчени отъ дивната ѝ хубость, разпѣватъ

шатритъ си въ Зелената Долина, но никой до днесъ не е посмѣлъ да се довѣри на думитъ на хубавицата и да отиде следъ нея въ езерото. Едни се боятъ отъ измама, а други — отъ магия.

— Нека правятъ тия страхливци, каквото искатъ. Азъ ще отида въ Зелената Долина и, ако Господарката на Езерото ме повика, ще я последвамъ веднага. Безстрашниятъ Рицарь се не бои нито отъ магия, нито отъ вълшебства.

Той наградилъ пѣвеца и, следъ като си отпочиналъ, тръгналъ съ орженосеца си за къмъ долината. Стигнали тамъ. Провидѣло се голѣмото езеро. Рицарьтъ заповѣдалъ на орженосеца да натъкми палатката на брѣга. Когато всичко било готово, той легналъ подъ шатрата, но не си снелъ оржието, за да бжде готовъ за всичко.

Както казалъ пѣвецътъ, така и станало. На отсрещния брѣгъ се явили отведнѣжъ високи замъци, крепости и кули. Излѣзли много войници, които почнали да се заканватъ единъ на другото, а сетне наченали и да се биятъ. Звънътъ на оржията се разнасялъ на далече. Безстрашниятъ Рицарь намислилъ да излѣзе и да се намѣси, но се боялъ, да не би въ това време да се яви Господарката на Езерото и той да я не види. Решилъ да почака.

Малко следъ полунощъ блѣснала силна свѣтлина, която озарила и водата, и небето. Но веднага следъ това всичко помръкнало отново. Гжстата лепкава вода почнала да кипи и да се пѣни. Цѣлъ день кипѣла тя непрекъснато. Надвечерь утихнала и станала прозрачна.

Тогава рицарьтъ, както си седѣлъ на прага на шатрата, видѣлъ, че отъ езерото излиза нѣщо леко и бѣло, като мъгла. То било Господарката на Езерото.

Тя се приближавала къмъ брѣга по прозрачната вода. Косата и дрехитъ ѝ били сякашъ отъ злато, а ху-

бостъта ѝ била толкова дивна, че освѣтлявала езерото наоколо.

Хубавицата запѣла. Рицарътъ се унесълъ въ звучната пѣсень. Той тръгналъ къмъ езерото и затаилъ дѣхъ си, отъ страхъ — да не би да пропъди свѣтлото видение. Но жената се приближила, усмихнала му се и прострѣла къмъ него своитѣ ръце.

— Безстрашни Рицарю, — му казала тя, — ела съ мене. Ти си оня, когото обичамъ и очаквамъ отъ дълго. Искамъ да те заведа въ своя дворецъ. Ти ще царувашъ надъ моя народъ и надъ самата мене, защото твоята смѣлость заслужава царска корона.

— Господарке, — отговорилъ рицарътъ, — азъ бихъ тръгналъ къмъ тебе, ако водата не бѣше толкова дълбока. Ще потъна.

— Кой ти каза, че е дълбока? Азъ стъпвамъ на дъното, а едва ми сж нажавасени нозетѣ.

Тя си извадила единия кракъ отъ водата. Стъпалото ѝ било мокро до глезена. Рицарътъ нагазилъ въ езерото. Изквасили му се само подметкитѣ на ботушитѣ. Жената го хванала за ржка и го повела. Дълго вървѣли по водата. Най-сетне стигнали до голѣмъ островъ, обрасълъ съ буйна трева. Потоци текли тамъ; водата имъ била бистра и студена. По ливадитѣ цвѣтѣли цвѣта, каквито Безстрашниятъ Рицаръ не билъ виждалъ другаде. Приятни миризми се носѣли въ въздуха. Слънцето грѣло, безъ да пари; топлината му била приятна. Надалече се издигали високитѣ стени на огроменъ градъ.

Многобройна тълпа отъ мъже и жени, облѣчени въ разкошни празнични дрехи, излѣзла да посрещне рицаря и царицата. Всички тѣ мълчали и това зачудило рицаря, но той се не решилъ да запита, каква е причината. Довели имъ по единъ бѣлъ конь, съ позлатено седло. Господарката на езерото и на безстрашния рицаръ се яхнали на конетѣ и влѣзли въ града.

При всѣка крачка, рицарьтъ се изненадвалъ все повече и повече. Градътъ билъ заграденъ съ стени отъ плътно злато, а бойниците имъ били отъ алмази. Всички кжщи били отъ бѣлъ мраморъ, а покривитѣ имъ — отъ едри скжпоценни камъни, излъскани, издѣлани и споени единъ съ другъ. Подъ свѣтлината на слънцето тѣ сияели ослѣпително и багритѣ имъ образували приятни съчетания.

Къмъ двореца на царицата се минавало по широка улица, постлана съ златенъ пѣсъкъ. Дворецътъ билъ сжщо отъ злато, но стенитѣ му били изваяни и тукъ-тамъ изсѣчени, та приличали на бѣлоснѣжна дантела. По тѣкъ блѣстѣли украшения отъ рубини, смарагди, аметисти и други скжпоценни камъни, образуващи огромни цвѣтя.

Като влѣзълъ рицарьтъ въ двореца, десетъ хубави моми, облѣчени въ дрехи отъ бѣла свила, го отвели въ чертога, отреденъ за него. Той си отпочиналъ тамъ, сетне се изкжпалъ и облѣкълъ царскитѣ дрехи, които били приготвени отъ по-рано. Тогава влѣзли отново момичетата и му наметнали една разкошна царска мантия, която струвала цѣлъ градъ.

Следъ това други шесть моми, облѣчени въ зелени дрехи, го повели презъ коридоритѣ и стаитѣ на двореца къмъ престолния чертогъ. И тия шесть момичета, както и другитѣ шесть, не продумваха дума, а само се усмихвали любезно. Рицарьтъ се много зачудилъ на това, но рекълъ нищо.

Господарката на Езерото седѣла на своя престолъ отъ слонова кость. Тя била облѣчена въ блѣскава рокля, чийто цвѣтъ изглеждалъ ту синь, ту зеленъ, както изглеждатъ морскитѣ вълни, когато се преливатъ. Бисерна корона увѣнчавала главата ѝ. Царицата поканила рицаря да седне до нея. После, подъ спокойната и кротка свѣтлина на скжпоценнитѣ камъни, наредени на потона, почнали да минаватъ на дълго шествие царедворцитѣ, пър-

венцитѣ, главатаритѣ и управителитѣ, все облѣчени въ великолепни дрехи.

Всѣки отъ минаващитѣ цѣлували почитателно ржката на царицата, а после — на новия царь. Но никой не казвалъ дума.

Когато се свършили поздравитѣ, донесли трапези и ги наредили въ чертога. Трапезата, що сложили предъ царя и царицата, била направена само отъ единъ-единчѣкъ рубинъ, толкова ярѣкъ, че изглеждалъ като жарава. Всички благородници останали да се нахранятъ въ двороца, а тѣ били тъкмо десетъ хиляди. Многобройни ястия били поднасяни отъ млади и хубави моми, които — сжщо като гоститѣ — пазѣли мълчание.

Невидими свирачи засвирили на всѣкакви музикални инструменти. Музиката била много приятна. Златнитѣ и сребърни сждове по трапезитѣ блестяли. Хубавитѣ прислужници се усмихвали. Тиха и мълчалива веселба царувала.

Когато се свършило угощението, шесттѣ моми поднесли на царя и царицата гюлюва вода — да си измиятъ ржцетѣ. Чакъ тогава рицарѣтъ се осмѣлилъ да запита царицата :

— Защо никой отъ тия хора не казва дума ?

А тя отвърнала :

— Въ нашата земя има обичай, когато се яви новъ господарь, всички подданици да мълчатъ седемъ седмици. Струва ми се, че това е хубаво. Въ земята, отдето идвашъ ти, и тъй се говори прекалено, та за тебе ще бжде добре да си отпочинешъ малко.

При тия думи Господарката на Езерото станала отъ трапезата. Станали и всички други. Тѣ излѣзли, та насѣдали на една широка поляна, обрасла съ великолепни цвѣтя, тъкмо срещу двореца.

Тамъ се давали представления въ тържествени случаи. Почнали да излизатъ всѣкакви фокусници, акробати и актѣори — да игратъ и представялватъ. Едни скачали

на невѣроятна височина. Други правѣли фокуси, на които рицарътъ се постоянно чудѣлъ и току питалъ царицата, какъ ги правятъ. Трети се издигали въ въздуха, изгубвали се, а после се явявали отново.

Но най-чудно се видѣло на рицаря това, че нѣкои се изкачвали по слънчевитѣ лжчи. По тѣхъ тѣ стигали чакъ до най-високитѣ прозорци на двореца, току подъ самия покривъ, а то било много високо: да се завие на човѣка свѣтъ, като ги гледа. Плѣзгали се тѣ ту нагоре по лжчитѣ, ту надолу, сякашъ слънчевитѣ лжчи сж вжжета или стълби.

— Царице, — запиталъ Безстрашниятъ Рицаръ, — какъ могатъ тия хора да се изкачватъ по лжчитѣ и да слизатъ по тѣхъ? Това ми се вижда много чудно.

— Тѣ знаятъ, рицарю, още много други вълшебства. Но ти пѣкъ недей бърза да узнаешъ всичко отведнѣжъ: отсетне ще научишъ и това, па и още много друго. Сега гледай и мълчи. Съ една дума, не мога ти обясни това, което е достигнато съ дълги години работа.

Сватбата на рицаря и царицата била отпразднувана много тържествено. Новиятъ царъ билъ толкова обаянъ и отъ хубостъта на царицата, и отъ чудноватоститѣ на града, че не знаелъ, на яве ли е това, или е на сънь.

На другия день следъ сватбата започнали нови тържества, каквито предписвали законитѣ на тая страна,

Двамата младоженци седнали на поляната предъ двореца. Дошли градинари и почнали да засѣватъ семена отъ разни овошки. За половина часъ дървесата порасли, разлистили се, цѣвнали, вързали плодове и плодетѣ узрѣли. Момитѣ ги обирали и поднасяли на царицата, на царя и на придворнитѣ. Рицарътъ опиталъ всички овошки и тѣ се оказали много по-вкусни и по-сочни отъ онѣзи, що билъ ялъ на земята.

— Колко чудни нѣща ставатъ въ тая страна! — казалъ той.

— Вѣрно е, — рекла царицата. — Но ти ще видишъ и други, още по-чудни. Ти виждашъ сега, колко

бързо растатъ и раждатъ дървесата. Но съ сжщата бързина растатъ и се развиватъ и животнитѣ въ нашата земя.

— Благословена земя е вашата, — казалъ рицарьтъ.

Следъ седемъ деня царицата добила синь, а следъ други седемъ деня момчето порасло колкото баща си.

— Видѣхъ, — рекълъ царьтъ, — че всичко въ това царство се развива бързо. Но дали и толкова бързо старѣе и умира?

— Не, — отвърнала царицата. — И ние живѣемъ, колкото живѣятъ другитѣ хора. Дори и по-дълго живѣемъ, защото се не отдаваме на грижи и се не ядосваме.

Минали седемъ седмици. Много чудни нѣща видѣлъ презъ това време рицарьтъ въ новата страна. Отначало всичко го увличало толкова силно, че той забравилъ миналото си. Но ето, че по едно време си спомнилъ за своя оржженосець, когото оставилъ на брѣга на езерото. Станало му мъчно за него. И той повѣрилъ тжгата си на своята жена.

— Не се безпокой! — му рекла тя. — Ако толкова ти се иска да знаешъ, що прави оржженосецьтъ, ще го узнаешъ.

Тя донесла чаша вода и казала на мъжа си:

— Погледни на дъното внимателно!

Рицарьтъ погледналъ. Той видѣлъ, отначало смѣтно, а следъ това все по-ясно и по-ясно, широка повърхнина, блѣскава и развълнувана; то било езерото, освѣтено отъ слънцето. Различилъ отвждъ него сухия, пѣськливъ и каменистъ брѣгъ, на който се издигали нѣколко палатки.

До една отъ тѣхъ видѣлъ своя вѣренъ оржженосець, който тимарѣлъ бѣлия конь. И дори го чулъ, че казва на животното: „Що ще правимъ съ тебе, приятельо, ако нашиятъ господарь се не върне вече? Дали е загиналъ той? Или пъкъ е решилъ да остане въ дъното

на езерото, за да живѣе съ хубавицата, вмѣсто да се бие, като безстрашенъ рицарь, какъвто бѣше до скоро“? Коньтъ почналъ да цвили скръбно.

Рицарьтъ, като видѣлъ и чулъ това, усѣтилъ, че му се свива сърдцето отъ жаль.

— Царице, — рекълъ той, — позволи ми да излѣза за нѣколко часа да се поразходя на конь, заедно съ нашия синь, по града. Затжжихъ се. Въ двореца ми се не стои.

— Бива, — отвърнала царицата. — Но само съ едно условие: ти не трѣбва да приказвашъ съ никоя друга жена, освенъ съ мене. Такъвъ е нашиятъ законъ. Иначе не можешъ да бждешъ царь на тая земя.

Рицарьтъ обещалъ и тръгналъ съ сина си да се разхожда.

Въ града имало тоя день голѣма глѣчка. Нали се били минали седемтѣ седмици — хората бързали да се наприказватъ. Всички жени и моми въ тоя градъ били хубави. Тѣ поздравлявали съ радостни викове рициря и сина му и имъ хвърляли цвѣтя. Дълго обикалялъ царьтъ съ момъка. Нему се много искало да излѣзе вънъ отъ града, за да види езерото и оня брѣгъ, отдето билъ дошелъ. Но по която и улица да тръгне, все стигалъ до златната стена, безъ да види нѣкъде врата.

Озърталъ се той, дано види нѣкъде мжжъ, да го попита, отде се излиза изъ града, но мжжъ нѣмало нѣкъде. Най-сетне, като стигналъ до края на една слѣпа улица, видѣлъ едно малко момиче.

— Това девойче ще запитамъ, — си казалъ той. — То не е още жена. Азъ обещахъ на царицата да не говоря съ жени.

Момичето се било спрѣло и гледало любопитно царя.

— Кажи ми, хубаво дете, отде се излиза изъ тоя градъ?

Но девойчето мълчало, усмихвало се и продължавало да гледа рицаря.

— Какъ се казвашъ ти, девойче?

— Жасмина, господарьо.

— Не разбирашъ ли, Жасмино, що те питамъ? Кжде е вратата, която извежда вънъ отъ града?

— Не ми е позволено да казвамъ никому, господарьо, — отвърнало детето.

Рицарьтъ решилъ да се върне въ двореца, безъ да пита другико.

Когато влѣзълъ съ сина си въ своя покой, тамъ го чакала Господарката на Езерото. Тя го изгледала строго и му казала студено, ала безъ гнѣвъ:

— Върви си, Безстрашни Рицарьо, Невърни Рицарьо! Ти престжпи клетвата, що даде. Азъ те изпждамъ отъ своето царство. Върви си, а синъ ти ще остана тукъ, да царува. Да не си посмѣлъ да пожелаешъ връщане въ тази страна, че инакъ те очаква по-страшното наказание!

Щомъ царицата изрекла тия думи, земята се разтърсила, градътъ и дворецътъ се срутили, ужасенъ вѣтъръ се извилъ, грабналъ рицаря и го хвърлилъ въ срѣдата на езерото. Наоколо било тъмно. Водата била гжста и черна. Съ голѣма мжка успѣлъ рацарьтъ да доплува до брѣга, дето го чакалъ оржженосецътъ му

Момъкътъ посрецналъ съ голѣма радость своя господарь. Но Безстрашниятъ Рицарь билъ много оскърбенъ. Той не казалъ на оржженосеца си нищо, колкото да го разпитвалъ оня.

Тръгналъ Безстрашниятъ Рицарь отново да търси подвижи и приключения. Много юначества извършилъ той. Сума рицари надвилъ. На много нещастни помогналъ, много пленени освободилъ. Но пакъ не можалъ да намѣри покой, защото — дето и да отиде — все мислѣлъ за чудното царство, всрѣдъ езерото, — за онова царство, дето останалъ синъ му. Тежко му било и за това, че царицата го изпждила, безъ да го изслуша. А той не се смѣталъ за виновенъ.

Цѣли десетъ години се скиталъ рицарьтъ по свѣта. Най-сетне се спрѣлъ при политѣ на една висока планина. Тамъ имало напусната хижа, въ която преди време ще да билъ живѣлъ, както се виждало по бедната покжщина, или нѣкой постникъ, или пѣкъ нѣкой дърварь. Защото въ хижата имало две-три глинени паници, едно гърне, огниво, купъ кремъци и една брадва.

Рицарьтъ казалъ на своя орженосецъ:

— Спри конетѣ и ги вържи да пасатъ. Тукъ ще пренощуваме. Донеси дърва, наклади огнь, а азъ ще убия ловъ, за да соготвимъ ястие.

И той тръгналъ къмъ гората. Като навлѣзълъ доста навжтре, стигналъ до една тиха равнина, заградена съ буки и брѣзи. Никжде, обаче, не видѣлъ ни птица, ни друго животно. Никакъвъ гласъ не се чувалъ. И стѣпки се не виждали по мокрия пѣсъкъ.

— Азъ съмъ, както се вижда, първиятъ човѣкъ, който стѣпва тукъ, — си казалъ съ половина гласъ рицарьтъ.

Но ето, се чулъ, като отговоръ на тия думи, другъ гласъ — звученъ и звънливъ:

— Не, юначе, ти не си първиятъ. Мнозина преди тебе идваха тукъ, но никой не се върна. И ти нѣма да се върнешъ.

Рицарьтъ се озърналъ, да види, кой казва тия заплашителни думи, но не видѣлъ никого. Равнината била съвсемъ безлюдна. Той си вдигалъ главата нагоре — и по небето не видѣлъ никого. Погледналъ къмъ земята — видѣлъ една сива змия, съвсемъ плоска; би рекълъ човѣкъ, че не е змия, а кжсчета плочи, наредени на земята. Затова и рицарьтъ я не забелязвалъ отначало.

— Кой е този, който ми говори и ме заплашва? — запиталъ той.

— Азъ съмъ, — отговорила змията. — Тази гора, и равнината всрѣдъ нея, и цѣлата планина — всичко това е мое. Азъ живѣя въ онази хижа, дето остави своя

орженосецъ да стъква огънь. Азъ съмъ царица на тая планина.

И, като рекла това, змията отведнѣжъ нарасла и надебеляла. Следъ малко предъ рицаря се изправила на опашката си огромна змия, която изплезила езикъ. Очитѣ ѝ блестѣли, на главата ѝ имало корона отъ изумруди.

Безстрашниятъ Рицарь изтеглилъ меча си, за да разсѣче чудовището. Той отстѣпилъ крачка назадъ, за да замахне. Но змията изведнѣжъ изчезнала, сякашъ потънала подземи. Колкото да се озърталъ насамъ-натамъ, рицарьтъ не можалъ вече да я види. И очуденъ, па и изненаданъ отъ това, той си казалъ:

— Слава Богу, че тая страшна царица се изгуби. Тя се уплаши, не ще и дума, отъ меча ми.

Но той не билъ още доизказалъ тия думи, когато чулъ надъ главата си шумъ на птица, която лети. Погледналъ нагоре и видѣлъ единъ голѣмъ лебедъ, съ позлатени крайща на крилата и съ алмазна корона на главата.

Птицата кацнала близо до рицаря и му казала:

— Мене ти не можешъ надви, колкото и да си силенъ. Ти си мой пленникъ. Ако искашъ да спасишъ живота си, съгласи се да направишъ това, което ще ти поржчамъ. А въ замѣна на услугата, и азъ ще ти помогна да намѣришъ онова, което търсишъ.

— Отде знаешъ, какво търся? Да не мислишъ, че търся ловъ?

— Ти си тръгналъ да търсишъ сина си, който е царъ на града всрѣдъ Смоленото Езеро.

— Позна, — рекълъ рицарьтъ. — Съгласенъ съмъ да направя всичко, което ми заповѣдашъ, ако ми помогнешъ да го намѣря.

— Ще отидешъ наврѣхъ тая планина. Щомъ изгрѣе слънцето, ще видишъ замъкъ отъ човѣшки кости. Като влѣзешъ въ него, ще потърсишъ извора, дето плуватъ черни риби. Ще пуснешъ въ водата една шепа пѣ-

съкъ отъ тоя, на който стоишъ сега, а после ще чакашъ — да видишъ, какво ще стане. Ако до залъзъ-слънце не дойде никой при тебе, ще се върнешъ. Ако ли дойде нѣкой и ти поиска нѣщо, ще му го дадешъ, каквото и да е то.

Като рекълъ това, лебедътъ се изгубилъ. Рицарътъ се върналъ въ хижата, яхналъ се на коня си и казалъ на орженосеца да го почака, колкото време и да се бави, па поелъ пжтя къмъ планината.

Пжтятъ билъ стръменъ и заобикалялъ много. Мръкнало се. Рицарътъ решилъ да не спира, докле не стигне до върха, па ако ще би да пжтува и цѣла нощъ.

Къмъ полунощъ се зачули страшни писъци:

„Отърви ни, юначе! Отърви ни, юначе!“

Рицарътъ спрѣлъ коня и се вгледалъ въ тъмното. Видѣлъ, че между клонитѣ на дърветата свѣтятъ свѣтулки. Приближилъ се и забелязалъ, че не сж свѣтулки, а очи. Седемъ моми, облѣчени въ разкъсани дрехи, висѣли на дърветата: коситѣ имъ били заплетени въ клонитѣ, а ржцетѣ и нозетѣ имъ — вързани.

Рицарътъ ги и не питалъ, кой ги е вързалъ и обесилъ тамъ. Той отрѣзалъ вжжата, разплелъ коситѣ на момитѣ и ги освободилъ.

Сетне продължилъ пжтя си къмъ върха. И момитѣ тръгнали следъ него. Настанало полунощъ. Рицарътъ стигналъ до единъ голѣмъ водопадъ, който преграждалъ пжтеката: не можело да се мине. Конътъ се спрѣлъ. Юнакътъ се замислилъ: не знаелъ, що да стори.

Отведнѣжъ една отъ момитѣ излѣзла напредъ и казала на рицаря:

— Отвържи овнитѣ, и водата ще потече въ пропастъта. Тогава ще можемъ мина по пжтеката.

— Какви овни? — запиталъ юнакътъ. — Кжде сж тѣ?

— Ей ги горе, надъ пжтеката.

Рицарът слѣзълъ отъ коня си и се покатерилъ по скалата, та излѣзълъ надъ пжтеката. И ето що видѣлъ. Водата падала отъ една висока канара въ страшна пропастъ, която се отваряла, като котелъ. Но отъ дветѣ страни на пропастьта имало вързани два огромни овена като бикове, червени, съ огнени очи. Козината имъ пламтѣла, като огънь. Тѣ се били надвесили надъ пропастьта и водата, като се удряла о гърбоветѣ имъ, падала право на пжтеката.

Безстрашниятъ Рицаръ видѣлъ, че овнитѣ сж вързани за заднитѣ си крака о четири голѣми дървета, а шиитѣ имъ сж оковани съ верига. Той отрѣзълъ вжжата и счупилъ веригата. Щомъ се освободили, овнитѣ надали силенъ ревъ, но въ сжщия мигъ козината имъ почнала да почернява, докле станала черна, като смола. И тѣ тръгнали кротко подиръ рицаря, който се качилъ на коня и поелъ отново пжтя си.

Дълго вървѣлъ той. На разсъмване почналъ да се приближава до върха. Като изминалъ и последния завой, стигналъ една камениста равнина. Никакъвъ замъкъ се не виждалъ тамъ. Тъкмо тогава се разсъмнало. Юнакътъ билъ уморенъ, но не слѣзълъ отъ коня.

Когато се показало слънцето, като изъ земята изникналъ високъ замъкъ отъ човѣшки кости, тъкмо по срѣдата на равнището.

Рицарътъ слѣзълъ отъ коня си и се запжтилъ къмъ замъка. Влѣзълъ. Вжтре нѣмало никого. Той тръгналъ отъ стая въ стая. Най-после стигналъ до една широка кржгла стая, всрѣдъ която имало голѣмъ изворъ, заграденъ съ мраморни плочи. Въ него плували черни рибки съ голѣми глави, безъ опашки.

Юнакътъ извадилъ отъ джеба си шепата пѣсъкъ и го хвърлилъ въ водата на извора. Изведнѣжъ водата закипѣла и почнала да прѣска капки на вси страни. Тя станала първомъ съвсемъ черна, после златиста, а найсетне — сребриста. Подиръ това се избистрила. Навелъ

се рицарът надъ извора и се много почудилъ, като не видѣлъ вече ни една рибка.

Но отъ вълнитѣ почнали да излизатъ пѣри и да се стгжстваватъ. Следъ малко се образувала надъ извора гжста мъгла, която наченала да се втвърдява. Показали се отрази на момци, моми, мжже и жени, облѣчени въ богати дрехи. Тѣ оживѣли, като истински хора. Тогава изворътъ утихналъ съвсемъ.

Въ това време всички мълчели: и тия хора, които излѣзли отъ извора, и момитѣ, които били влѣзли въ двореца, заедно съ рицаря, и самъ юнакътъ. Мълчели, разбира се, и двата овена, които обикаляли около извора.

Юнакътъ седналъ да чака, ще ли дойде нѣкой при него, както му билъ поржчалъ черниятъ лебедъ. Както седѣлъ, задрѣмалъ, защото билъ страшно уморенъ отъ дългия пжтъ. Но скоро го разбудилъ единъ силенъ гласъ, който хокалъ и се каралъ.

Рицарътъ скочилъ и видѣлъ предъ себе си единъ черенъ великанъ, толкова високъ, че си билъ навелъ главата, за да се побере въ стаята.

— Какво си се развикалъ? — запиталъ го [рицарътъ. — Що искашъ?

— Дай ми меча си! — викналъ още по-заплашително великанътъ.

Безстрашниятъ Рицаръ се замислилъ. Той се не уплашилъ отъ крѣсъка на исполина. Но какъ може рицаръ да си даде меча, преди да се билъ съ оногова, който му го иска и да е победенъ? Да си даде меча нѣкому — би значило да се признае по-слабъ отъ него и готовъ да изпълнява заповѣдитѣ му. Той се поколебалъ. Но пжкъ отъ друга страна, нали билъ обещалъ на лебеда, че ще даде на оногова, който се яви въ костения замъкъ, всичко, що му поиска?

Додето мълчелъ и мислѣлъ, великантътъ викналъ още веднѣжъ, но тоя пѣтъ по-тихо:

— Дай ми меча си, ако ми мислишъ доброто.

И, додето казвалъ това, рѣстътъ му се смалилъ. Той билъ пакъ исполинъ, но не толкова високъ и малко по-тънъкъ. Ала рицарътъ се все още двоумѣлъ, що да направи. Той понечилъ да изтегли меча, но го тикналъ отново въ ножницата.

Тогава исполинътъ рекълъ трети пѣтъ, сега вече тихо както говори приятелъ на приятелъ:

— Моля ти се, дай ми меча си, ако искашъ да ми помогнешъ.

И, при тия думи, той се смалилъ дотолкова, че се изравнилъ по снага съ рицаря. Той и по черти на лицето заприличалъ доста на него, само че билъ черенъ.

Погледналъ го Безстрашниятъ Рицаръ и позналъ въ негово лице сина си. Но само едно не можелъ да разбере: защо е черенъ. Той си изтеглилъ меча и му го далъ.

Тогава черниятъ юнакъ забилъ меча въ извора чакъ до дрѣжката. Водата се сгжстила, та станала като стѣкло. Той хваналъ меча и почналъ да го върти въ гжстата вода, докле се образувала голѣма хуня. После го извадилъ и подалъ на рицаря. А водата почнала да се смѣква надолу съ голѣмъ шумъ, като че ли пада въ бездна. Малко следъ това отъ водата не останала и следа; вмѣство изворъ се показала витлообразна стѣлба, която водѣла нѣкъде надолу.

Момитѣ се затекли и почнали бързо да се спущатъ по стѣлбата. Следъ тѣхъ припнали овнитѣ. А после и ония хора, които били излѣзли отъ извора, се изгубили надолу, по стѣлбата. Последенъ слѣзълъ черниятъ юнакъ.

Безстрашниятъ Рицаръ не знаелъ, да последва ли тия хора, или да се върне. Но, като си спомнилъ, че поржчалъ на оржжиеносеца си да го чака, излѣзълъ

Баба Бараба тръгнала право къмъ пъкъла. Но вратата била затворена.

— Отвори ми, отвори, мой зетко! — развикала се тя и почнала да удря бѣсно съ пестникъ по вратата. — Отвори ми: азъ съмъ тъща ти. Азъ съмъ баба Бараба; идвамъ ти на гости.

Но въ тоя мигъ дяволътъ си ималъ важна работа: лѣ опашката съ мехлемъ, който билъ присамичъкъ. Като чулъ тоя познатъ гласъ, той скочилъ въ въздуха и се развакалъ:

— Тъща ми иде, проклетницата! Скоро затворете и врати, и прозорци, и комини, и душници! Не пущайте тая страшна вещица да влиза тукъ! Азъ нося още белегъ отъ десетгодишното робуване на тая проклетница. Тя ще ми обърне царството надолу съ главата. Изпждете я! Тя е по-дьяволъ отъ всички дяволи. Другаде да си търси мѣсто.

Тогава се чулъ страшенъ трѣсъкъ на врати, прозорци, ключалки и вериги. Пъкълътъ се затворилъ.

Тия звукове поукротили бѣса на бабата. Доволна и горда, че е изплашила толкова много самия дяволъ, тя отишла радостно въ чистилището, дето живѣе и до сега

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Сидъ страшниятъ	3
Клетиятъ щурець	20
Човѣкъ, който си заложилъ душата	
Дѣдо попъ и гатанкигѣ	46
Магьосникътъ отъ Толедо и попътъ отъ Сантиаго	59
Жена и папагалъ	73
Господарката на езерото	82
Дяволова тѣща	102

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВЪТЪ

Преразказани отъ Николай Райновъ

(Одобр. М-вото Нар. просв № 37,643, год. 1931)

Дървото на приказките (сто приказки)	лв. 30
Добрата фея, весели приказки	" 30
Кристалният дворецъ приказки	" 30
Вълшебни приказки	" 30
Златното гърне, приказки	" 30
Царски приказки	" 30
Морската царица, приказки	" 30
Златната рибка, приказки	" 30
Торба приказки за русалки и самодиви	" 30
Книга на чудесата, приказки	" 30
Магьосникътъ, испански приказки	" 30
Зеленото джудже чудни приказки	" 30
Индийски приказки	" 30
Царица Роза, приказки	" 30
Юнакъ надъ юнаци, български приказки	" 45
Най-хубавитъ народни приказки	" 65

КНИГИ ЗА ЮНОШИ

Дайте ми работа! (лесни занаяти) Полянски	лв. 30
Естетична гимнастика (пластика, игри, музика)	" 30
100,000 „Защо“, (пътуване изъ стаята), М. Илинъ	35
Чичо Томовата колиба, отъ Бичеръ Стоу	" 50
Скитанията на млад бѣглець, Верисхоферъ	" 40
Приключенията на Балфура, Р. Стивенсонъ	" 50
На корабитъ на Васко де Гама, отъ Ф. Керъ	" 40
Огнениятъ човѣкъ, романъ отъ Е. Салгари	" 50
Тъмна Индия, романъ отъ Луи Жаколио	" 50
Звѣрбой, приключения, отъ Фениморъ Куперъ	" 50
Черната стрела, романъ отъ Л. Бусенаръ	" 50

Пълненъ каталогъ се изпраща при поискване отъ
Ст. Атанасовъ — София, ул. Н. Рилски, 36.

Иванъ Н. Проиновъ

За 2-и мѣсеченъ денъ на Иванчо
кръстницимитъ.

1943.2.

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦѢЛЪ СВѢТЪ

Преразказани за деца и юноши отъ Николай Райновъ

№ 13

ЗЕЛЕНОТО

ДЖУДЖЕ

ИСПАНСКИ ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ

София. ул. Неофитъ Рилски 36